

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา^{*}

นักคิดประชาธิปไตยทุกท่านเห็นความสำคัญของแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมนุษย์ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวช่วยอธิบายสภาพปัญหาของสังคมการเมือง และยังเสนอแนะว่ามนุษย์ควรจะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่นักคิดได้มองเห็น แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมนุษย์นั้นนอกจากจะอธิบายที่มาอันชอบธรรมของอำนาจการเมืองแล้วยังสำคัญต่อการอยู่รอดของระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่นักคิดประชาธิปไตยทุกท่านมองว่ามนุษย์มีเสรีภาพที่จะเลือกผู้ที่จะมาเป็นตัวแทนของตน และนักคิดทุกท่านก็ได้ให้คำแนะนำว่า ฝ่ายต่างๆ ในสังคมการเมือง ไม่ว่าจะเป็น นักการเมืองหรือพลเมืองควรจะประพฤติตนอย่างไร ดังเช่น ซุมปีเตอร์ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า เงื่อนไขหนึ่งของการอยู่รอดของระบอบประชาธิปไตยคือการที่ทุกฝ่ายสามารถควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะแบ่งการนำเสนอออกเป็นสองหัวข้อใหญ่ ได้แก่ ความสำคัญของแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมนุษย์ต่อทฤษฎีการเมือง และความเป็นมาของแนวคิดประชาธิปไตยตามลำดับ

1.1.1 ความสำคัญของแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมนุษย์ต่อทฤษฎีการเมือง^{**}

ในการขบคิดเพื่อนำเสนอทฤษฎีการเมือง แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมนุษย์เป็นแก่นความคิดหลักแก่นหนึ่ง^{***} ซึ่งนักคิดหลายท่านใช้แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมนุษย์เพื่อสนับสนุนข้อเสนอทาง

---

^{*} ผู้ศึกษาได้รับคำแนะนำเป็นอย่างดี เกี่ยวกับการจัดระบบความคิด การกำหนดกรอบและความสำคัญของปัญหาที่ศึกษา และการเชื่อมโยงจากท่านอาจารย์อนุสรณ์ ทั้งในหัวข้อนี้และหัวข้ออื่นๆ

^{**} แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมนุษย์ต่างๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นจากการสนทนาและปรึกษากับท่านอาจารย์ไชยันต์เป็นอย่างสำคัญ

^{***} พับลิอัส ซึ่งเป็นนามแฝงร่วมกันของ อเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน เจมส์ เมดิสัน และ จอห์น เจย์ เขียนบทความ 85 บทความที่ชื่อเดอะเฟดอรัลลิสต์เปเปอร์ ผู้แต่งเลือกใช้คำนี้เพราะว่าประวัติศาสตร์กรีก โรมันกำลังอยู่ในกระแสนิยม นามแฝงคลาสสิกที่ใช้ชื่อกรีกและโรมันนั้นได้รับความนิยมในบรรดาผู้แต่งอเมริกาในศตวรรษที่ 18 รูปปั้นวีรบุรุษเช่นวอชิงตัน(Washington) และเจฟ

การเมืองของตน เช่น พับลิอุส(Publius) มองว่า มนุษย์สามารถปกครองตนเองได้ เพราะมนุษย์ไม่ได้ชั่วร้ายบริสุทธิ์ มนุษย์ไม่ได้คิดแต่จะแสวงอำนาจเพื่อแย่งชิงข้าวของจากกันและทำร้ายกันเอง มนุษย์มีทั้งคุณสมบัติที่ไม่น่าไว้วางใจ และคุณสมบัติที่น่าเคารพ ดังนั้น มนุษย์สามารถปกครองตนเองได้ ส่วน เจมส์ มิลล์(James Mill)สนับสนุนการปกครองแบบตัวแทนด้วยการอ้างถึงมนุษย์ว่าประชาชนมีความสามารถในการเลือกตั้งตัวแทนที่ดีและฉลาดได้²

เฟอรัสตัน(Jefferson)ใส่เสื้อคลุมตัวหลวมแบบชาวโรมัน (togas) ในการเลือกใช้นามแฝงของผู้แต่ง ได้กระทำตามการปฏิบัติทั่วไปในสมัยนั้นที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้อ่านให้ความสนใจกับข้ออภิปราย ถกเถียงมากกว่าตัวผู้แต่ง และสิ่งนี้อำนวยาตให้นักการเมืองพัฒนาแนวคิดต่างๆ ได้เป็นอิสระจากแรงกดดันสาธารณะ และทำการพิจารณาประเด็นต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ คำว่าพับลิอุส อ้างอิงถึง Publius Valerius วีรบุรุษผู้สร้างรัฐ ซึ่งฟื้นฟูสาธารณรัฐโรมัน นักประวัติศาสตร์พลูทาร์ช(Plutarch) ได้เปรียบเทียบพับลิอุส กับ โซลอน((Solon)นักกฎหมายกรีก การใช้คำนี้จึงเป็นการสื่อความว่า ผู้แต่งต้องการช่วยสร้างสาธารณรัฐอเมริกาขึ้นใหม่ ผู้สนใจโปรดอ่าน Frederick Quinn, editor, The Federalist Papers reader (Washington: Seven Locks Press, 1993), pp. 12-13.

“พับลิอุส ซึ่งเป็นนามแฝงร่วมกันของ อเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน เจมส์ เมดิสัน และ จอห์น เจย์ เขียนบทความ 85 บทความที่ชื่อเดอะเฟเดอรัลลิสต์เปเปอร์ ผู้แต่งเลือกใช้คำนี้เพราะว่าประวัติศาสตร์กรีก โรมันกำลังอยู่ในกระแสนิยม นามแฝงคลาสสิกที่ใช้ชื่อกรีกและโรมันนั้นได้รับความนิยมในบรรดาผู้แต่งอเมริกาในศตวรรษที่ 18 รูปปั้นวีรบุรุษเช่นวอชิงตัน(Washington) และเจฟเฟอรัสตัน(Jefferson)ใส่เสื้อคลุมตัวหลวมแบบชาวโรมัน (togas) ในการเลือกใช้นามแฝงของผู้แต่ง ได้กระทำตามการปฏิบัติทั่วไปในสมัยนั้นที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้อ่านให้ความสนใจกับข้ออภิปราย ถกเถียงมากกว่าตัวผู้แต่ง และสิ่งนี้อำนวยาตให้นักการเมืองพัฒนาแนวคิดต่างๆ ได้เป็นอิสระจากแรงกดดันสาธารณะ และทำการพิจารณาประเด็นต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ คำว่าพับลิอุส อ้างอิงถึง Publius Valerius วีรบุรุษผู้สร้างรัฐ ซึ่งฟื้นฟูสาธารณรัฐโรมัน นักประวัติศาสตร์พลูทาร์ช(Plutarch) ได้เปรียบเทียบพับลิอุส กับ โซลอน((Solon)นักกฎหมายกรีก การใช้คำนี้จึงเป็นการสื่อความว่า ผู้แต่งต้องการช่วยสร้างสาธารณรัฐอเมริกาขึ้นใหม่ ผู้สนใจโปรดอ่าน Frederick Quinn, editor, The Federalist Papers reader (Washington: Seven Locks Press, 1993), pp. 12-13.

¹ อเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน, เจมส์ เมดิสัน, และจอห์น เจย์, เดอะเฟเดอรัลลิสต์เปเปอร์ : เอกสารความคิดทางการเมืองอเมริกัน, แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์ และคนอื่นๆ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 119 – 120.

² Terence Ball, editor, James Mill : Political writings (Cambridge: Cambridge University Press, 1992), pp. 36-42.

เนื่องจากแนวคิดเรื่องธรรมชาติมนุษย์มีหน้าที่ในการสนับสนุนข้อเสนอทางการเมือง ดังนั้น นักคิดบางท่านจึงได้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดเรื่องธรรมชาติมนุษย์ของทฤษฎีการเมืองใดใดเพื่อชี้ถึงข้อบกพร่องของทฤษฎีนั้นๆ ด้วย เช่น นักวิจารณ์ผู้สนับสนุนแนวคิดประชาธิปไตยจำนวนหนึ่งก็กล่าวถึงข้อบกพร่องของแนวคิดประชาธิปไตยว่ามีที่ส่นะเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์ที่ไม่สมจริง มีฐานความคิดแนวความคิดเรื่องธรรมชาติมนุษย์อยู่ที่การมองธรรมชาติมนุษย์ในแง่ดี เช่น เรน โฮลด์ นีเบอร์ (Reinhold Niebuhr) หรือ คาร์ล แอล เบ็คเคอร์ (Carl L. Becker) นีเบอร์กล่าวว่า “อารยธรรมประชาธิปไตยของเราได้ถูกสร้างขึ้น...โดยบุตรแห่งแสงสว่าง” ประชาธิปไตย “ประเมินอำนาจของผลประโยชน์ส่วนตัวต่ำเกินไป” “แนวความคิดเรื่องธรรมชาติมนุษย์ที่เป็นรากฐานของทัศนคติทางการเมืองและทางสังคมของวัฒนธรรมประชาธิปไตยเสรีนิยมคือปัจเจกบุคคลที่มีเนื้อแท้ที่ไร้พิภย” “ซึ่งถูกขับเคลื่อนไปด้วยแรงกระตุ้นในการอยู่รอดเท่านั้น เนื่องจากมนุษย์มีชีวิตอยู่กันในสังคมอย่างสันติตามครรลองแห่งธรรมชาติ...”³ ทางด้านเบ็คเคอร์ เขากล่าวว่า “จุดอ่อนของประชาธิปไตยอยู่ที่ว่าประชาธิปไตยถือว่า มนุษย์มีความสามารถและมีคุณธรรม” “ทฤษฎีการเมืองเสรีประชาธิปไตย...มีสมมติฐานว่ามนุษย์ทุกคนมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสามารถในการสร้างความเจริญให้แก่สังคม”⁴ ทางด้านนักคิดร่วมสมัยเช่น วิท เคลเมส (Vit Klemes) ก็ได้วิพากษ์วิจารณ์ข้อบกพร่องของแนวคิดประชาธิปไตยไว้ในลักษณะนี้เช่นกัน เขากล่าวว่า “ข้ออ้างพื้นฐานของประชาธิปไตยที่ว่ามนุษย์ “ดีโดยธรรมชาติ” “ไม่สมบูรณ์แต่สามารถทำให้สมบูรณ์ได้”⁵

จะเห็นได้ว่า นักคิดเหล่านี้ชี้ว่านักคิดประชาธิปไตยมองมนุษย์ในแง่ดี แต่ที่จริงแล้ว การวิจารณ์ของนักคิดเหล่านี้ขัดแย้งกับที่ส่นะของนักคิดประชาธิปไตย กล่าวคือ นักคิดประชาธิปไตยมองมนุษย์ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ดังจะเห็นได้จาก การที่นักคิดทุกท่านวางมาตรการควบคุมและจำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เพราะนักคิดตระหนักดีถึงแรงยั่วใจของอำนาจที่ทำให้มนุษย์เสื่อมได้ ณ ปัจจุบัน นักคิดนำเสนอแนวคิดประชาธิปไตยทางเลือกต่างๆ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของทฤษฎีประชาธิปไตยตัวแทน จะเห็นได้ว่ามโนทัศน์ประชาธิปไตยนั้นยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ ดังนั้น การค้นหาความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์ที่รองรับแนวคิดประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งจำ

³ Reinhold Niebuhr, The children of light and the children of darkness : A vindication of democracy and a critique of its traditional defense (USA: Charles Scribner's sons, 1960), pp. 11, 18, 22.

⁴ คาร์ล แอล เบ็คเคอร์, ประชาธิปไตยสมัยปัจจุบัน. แปลโดย เฉชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2522), หน้า 6, 15.

⁵ Vit Klemes, An imperfect fit : an advanced democracy and human nature (Canada: Trafford, 2004), p. 1.

เป็นการเข้าใจทัศนะของนักคิดได้ดียิ่งขึ้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาแนวคิดเรื่องธรรมชาติมนุษย์ของนักคิดประชาธิปไตยโดยตัวแทนคลาสสิกและแนวคิดประชาธิปไตยโดยตัวแทนสมัยใหม่เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดเรื่องธรรมชาติมนุษย์ตามทัศนะของนักคิดประชาธิปไตยทางเลือกรูปแบบต่างๆ

1.1.2 ความเป็นมาของแนวคิดประชาธิปไตย

การศึกษาแนวคิดเรื่องธรรมชาติมนุษย์โดยพิจารณาตัวบทของนักคิดอย่างละเอียดมีความสำคัญต่อการเข้าใจการปกครองแบบประชาธิปไตยอันเป็นรูปแบบการปกครองที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในปัจจุบัน และเนื่องจาก “ประชาธิปไตย” นั้นเดิมไม่ได้หมายถึงรูปแบบการปกครองดังที่เราเข้าใจกันในปัจจุบันและไม่ได้มีนัยความหมายในแง่บวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักคิดประชาธิปไตยตัวแทนคลาสสิกที่ผู้ศึกษานำตัวบทของท่านมาวิเคราะห์เองก็ไม่ได้เรียกตัวเองว่าเป็นนักคิดประชาธิปไตยและไม่ได้เรียกรูปแบบการปกครองที่ตนเองสนับสนุนว่าประชาธิปไตยแบบตัวแทน ดังนั้น การทำความเข้าใจความหมายและนัยความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยจึงจำเป็นต่อการเข้าใจทัศนคติที่นักคิดเหล่านี้มีต่อการปกครองแบบประชาธิปไตยโบราณ และความเข้าใจที่นักคิดเองมีต่อรูปแบบการปกครองที่พวกเขาเสนอในฐานะเป็นรูปแบบการปกครองที่แก้ไขข้อบกพร่องของประชาธิปไตยโบราณดังที่ผู้เขียนจะได้กล่าวในบทที่ 3 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ก. ประชาธิปไตยตามความหมายนัยลบและนัยบวกและนัยลบ

ตามประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมืองตะวันตก ประชาธิปไตยแบ่งเป็นสองแบบที่สำคัญอันได้แก่ ประชาธิปไตยโบราณหรือประชาธิปไตยทางตรง (ancient or direct democracy) และประชาธิปไตยสมัยใหม่หรือประชาธิปไตยตัวแทน (modern or representative democracy) คำว่าประชาธิปไตยจากอดีตจวบจนปัจจุบันไม่ได้มีความหมายเป็นแบบเดียวกัน ในส่วนนี้ ผู้ศึกษาจะเน้นถึงการเปลี่ยนแปลงความหมายและนัยความหมายของคำว่าประชาธิปไตย โดยผู้เขียนจะเริ่มต้นกล่าวถึง ประชาธิปไตยโบราณ และชี้ว่าในยุคกลาง “ประชาธิปไตย” ได้กลับมามีความสำคัญในกระแสความคิดตะวันตกแต่มีความหมายนัยลบ ในยุคนี้ ประชาธิปไตยหมายถึงการปกครองของ

---

*ผู้สนใจโปรดดู ไชยันต์ ไชยพร, “เส้นทางประชาธิปไตย.” เอกสารประกอบการสอนนิสิตปริญญาเอก (อัคราณา) ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547, หน้า 1-21.

ประชาธิปไตยโดยตรง ส่วนประชาธิปไตยตัวแทนนั้นได้รับการเรียกว่า สาธารณรัฐ จนเมื่อกลางศตวรรษที่ 18 ทอคเคอวิลล์ได้เชื่อมโยง ประชาธิปไตย กับการเป็นตัวแทน ไว้ในหนังสือ “ประชาธิปไตยในอเมริกา” (Democracy in America) ทอคเคอวิลล์มองว่าโลกตะวันตกจะต้องเปลี่ยนแปลงการปกครองไปเป็นประชาธิปไตยตามพระประสงค์ของพระเจ้า⁶ ด้วยอิทธิพลของหนังสือเล่มดังกล่าว การเข้าใจว่าประชาธิปไตย หมายถึง ประชาธิปไตยตัวแทนสมัยใหม่จึงเกิดขึ้นทั่วไป ขณะเดียวกัน ประชาธิปไตยโบราณ ก็ถูกสร้างขึ้นให้เป็นแม่แบบที่สำคัญของประชาธิปไตยอเมริกาด้วย ดังนั้นในช่วงนี้ คำว่าประชาธิปไตย และทัศนคติต่อประชาธิปไตยโบราณจึงเป็นไปในแง่บวก

(1) ประชาธิปไตยโบราณ

ประชาธิปไตยโบราณ ถือกำเนิดขึ้นในนครรัฐเอเธนส์ “เมื่อ ประมาณ 500-507 ก่อนคริสตกาล และสิ้นสุดลงราว 321 ก่อนคริสตกาล ประชาธิปไตยโบราณมีลักษณะพิเศษคือ พลเมืองเข้าร่วมประชุมในสภาประชาชน เพื่อตัดสินใจการสาธารณะด้วยตนเอง ต่อมาในช่วงศตวรรษที่สิบเอ็ดและสิบสอง รูปแบบการปกครองแบบ “นคร-สาธารณรัฐแบบอิตาลีเยน” (the Italian city-republics) ได้ถือกำเนิดขึ้น รูปแบบการปกครองดังกล่าวมีลักษณะคือเป็นการปกครองตนเองของประชาชนโดยการเลือกตั้งตำแหน่งทางการเมืองทุกตำแหน่ง อย่างไรก็ตาม รูปแบบการปกครองในลักษณะดังกล่าวไม่ใช่ต้นแบบของระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ของรัฐชาติ(nation-state)ในปัจจุบัน เนื่องจาก นครรัฐขาดเสถียรภาพเป็นอย่างยิ่งและดำรงอยู่ได้เพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ และตัวแบบสำคัญที่ผู้สนับสนุนรูปแบบการปกครอง “นคร-สาธารณรัฐแบบอิตาลีเยน” ยึดถือคือ สาธารณรัฐโรมัน อย่างไรก็ตาม รูปแบบการปกครองแบบนคร-สาธารณรัฐอิตาลีเยนเป็นแรงบันดาลใจในฐานะเป็นปรปักษ์ต่อระบบทรราชและอำนาจสมบูรณื์เด็ดขาด งานเขียนที่สนับสนุนรูปแบบการปกครองดังกล่าวก่อให้เกิดประเด็นเหตุผลสนับสนุนการปกครองของประชาชนเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ

(2) การกลับมาของคำว่า “ประชาธิปไตย” กับความหมายนัยลบ

คำว่า “ประชาธิปไตย” เริ่มมีความสำคัญ ในกระแสความคิดทางการเมืองของยุโรป หลังจากทีวิลเลียมแห่งเมอบีค(William of Moerbeke) ได้แปล หนังสือ Politics ของอริสโตเติล

---

⁶ อดอล์ฟ เดอ ทอคเคอวิลล์, ประชาธิปไตยในอเมริกา เล่ม 1, แปลโดย วิทยาธรรม ตูยานนท์ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2522), หน้า 5.

เป็นภาษาละตินเป็นครั้งแรก เมื่อกลางศตวรรษที่สิบสาม และได้แปลคำว่า *demokratia* ว่าหมายถึง การปกครองของประชาชน

แม้ คำว่า ประชาธิปไตย จะเริ่มอยู่ในกระแส แต่ผู้นิยมระบอบ นคร-สาธารณรัฐ ต่างรู้สึกหวาดกลัว เมื่อได้ยินคำว่า ประชาธิปไตย จากการแปล *Politics* ของอริสโตเติล โดยเมอบีค ทั้งนี้ เพราะ คำว่าประชาธิปไตยหมายถึงการปกครองเพื่อประโยชน์เฉพาะของคนจนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ ต่อมาในศตวรรษที่สิบสาม คำว่า ประชาธิปไตยมีความหมายในทางลบยิ่งขึ้น โดยเริ่มต้นจากงานของโทมัส อไควนัส(St. Thomas Aquinas) อไควนัสชื่นชมการปกครองตนเองแบบนคร-สาธารณรัฐ แต่เห็นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นเลวร้ายเพราะเป็นการปกครองที่มหาชนคนชั้นล่างที่ยากจนกดขี่คนรวย

ต่อมา ในช่วงกลางศตวรรษที่สิบหก “นักต่อสู้เพื่อความเท่าเทียม” (the Levellers) ซึ่งเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอังกฤษ ได้มีแนวคิดแบบประชาธิปไตย ขบวนการนี้เรียกร้องรัฐบาลแบบตัวแทนในบริบทของราชาธิปไตยและเรียกร้องรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรที่มีเนื้อหาคุ้มครองสิทธิพลเมืองจากอำนาจรัฐ พวกเขาได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งประชาธิปไตยสมัยใหม่ด้วยนัยของการเรียกร้องความเสมอภาคทางการเมืองและแนวคิดเรื่องสิทธิแบบสมัยใหม่ แม้ว่าพวกเขาไม่ได้เรียกร้องประชาธิปไตย เนื่องจาก พวกเขาเข้าใจว่า คำและความหมายของประชาธิปไตย หมายถึงรูปแบบการปกครองที่เลวที่สุด ความเข้าใจดังกล่าวเป็นผลพวงมาจากมุมมองของอริสโตเติล แม้ว่า อริสโตเติลจะกล่าวว่ารูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีทั้งดีและเลว แต่ภาพของประชาธิปไตยของอริสโตเติลที่มีอิทธิพลต่อคนในยุคกลางและช่วงต้นของยุคสมัยใหม่โดยผ่านทางโทมัส อไควนัสได้สื่อถึงความเป็นทรราชของฝูงชนที่ไร้กฎระเบียบ

ขบวนการดังกล่าวสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1649 หลังจากนั้น สมาชิกของขบวนการได้ตีความคำว่า ประชาธิปไตยในแง่บวก ดังจะเห็นได้จากในปี ค.ศ. 1656 เจมส์ แฮริงตัน (James Harrington) ได้ใช้ คำว่า ประชาธิปไตย (democracy) เพื่อเรียกรูปแบบการปกครองในอุดมคติของพวกเขา พวกเขาใช้คำว่าประชาธิปไตยเพื่อหมายถึงรูปแบบการปกครองของประชาชนที่ดี (good popular government) และบัญญัติคำว่าอนาธิปไตย (anarchy) มาใช้เรียกรูปแบบการปกครองโดยทรราชแห่งฝูงชนที่ไร้กฎระเบียบ หรืออีกนัยหนึ่ง รูปแบบการปกครองของประชาชนหรือประชาธิปไตยในแบบที่เลว (corrupt democracy) ต่อมา วิลเลียมส์ เพ็ทตี (William Petty) ได้ปกป้องประชาธิปไตยว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด แต่ประชาธิปไตยในความหมายของพวกเขาไม่ได้หมายถึงรูปแบบการปกครองทางตรงในแบบของประชาธิปไตยเอเธนส์ แต่หมายถึงประชาธิปไตย

ที่เราเข้าใจในปัจจุบัน นั่นคือ การปกครองของประชาชนในระบบตัวแทน(popular representative government)

อย่างไรก็ตาม ผู้คนโดยทั่วไปในศตวรรษที่สิบแปดยังคงมองว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เลว นอกจากนี้ ตัวแบบการปกครองของนครรัฐโบราณที่มีขนาดเล็กยังมีปัญหาในการนำมาปฏิบัติใช้ในรัฐชาติที่มีขนาดใหญ่อีกด้วย ตัวแบบดังกล่าวจะเป็นไปได้โดยเงื่อนไขของรัฐขนาดเล็ก ดังที่นักคิดกรีกโบราณ เช่น เพลโต และอริสโตเติล เห็นความจำเป็นของการที่รัฐจะต้องมีขนาดที่พอเหมาะพอควร และนักคิดในศตวรรษที่สิบแปดได้แก่มองเดสท็อกเอดและรูสโซก็ยิ่งเห็นว่า นครรัฐโบราณเหมาะกับ รัฐขนาดเล็ก เพราะรัฐขนาดใหญ่จะประสบปัญหาการรวมศูนย์อำนาจการปกครองไว้ในมือของผู้ปกครอง อันทำให้ประชาชนขาดเสรีภาพ แต่สภาพความเป็นจริงของรัฐยุโรป ในศตวรรษดังกล่าว นอกจากจะมีพื้นที่ใหญ่โตกว่านครรัฐโบราณแล้ว รัฐขนาดเล็กยังต้องประสบปัญหาในเรื่องการรักษาเอกราชและความมั่นคง ดังนั้น หลังจากช่วงสมัยของรูสโซและมองเดสท็อกเอดไม่ถึงศตวรรษ ทศนะของระบบการปกครองแบบสาธารณรัฐในแบบนครรัฐคลาสสิกก็ได้รับการตัดสินว่าเป็นการปกครองที่ไม่ดีและใช้ไม่ได้ในทางปฏิบัติ ในยุโรปและอเมริกา ความเป็นประชาธิปไตยได้เคลื่อนจากหน่วยการปกครองขนาดเล็กเช่นชุมชน(commune or canton)ไปสู่รัฐชาติ

โรเบิร์ต เอ คาล์ด ชี้ว่า สาเหตุสำคัญของการเกิดประชาธิปไตยสมัยใหม่ได้แก่

ประการแรก การเกิดชาตินิยมและการเปลี่ยนแปลงหน่วยการปกครองขนาดเล็กเป็นรัฐชาติทำให้ชุมชนอิสระและนครรัฐหมดสมัยลงไป หรืออย่างน้อยก็รักษาหรือฟื้นฟูใหม่ได้ยาก ดังนั้นหน่วยขนาดเล็กต่างๆ จะต้องอยู่ภายใต้ “ชาติ” ส่วนความทรงง จงรักภักดี และความรักต่อท้องถิ่นปีศาจต่างๆ ที่เคยมีก็ถูกผันย้ายไปที่รัฐชาติ

ประการที่สอง การเกิดสถานิติบัญญัติแบบเลือกตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในอังกฤษและอาณานิคมอเมริกา ได้ช่วยเสริมให้เกิดทางเลือกสำหรับประชาธิปไตยทางตรง ด้วยเหตุนี้ ข้อจำกัดในเรื่องขนาดของพื้นที่หมดไป จะเห็นได้ว่า ระบบตัวแทนทำลายข้อจำกัดของประชาธิปไตยทางตรง

ประการที่สาม ความสนใจเกี่ยวกับแนวคิดการปกครองของประชาชน(popular government)ที่ขยายกว้างขึ้นกระตุ้นให้นักปรัชญาและนักอุดมการปรับหลักการประชาธิปไตยโบราณให้เข้ากับพื้นที่ขนาดใหญ่ของรัฐชาติ เช่น ความคิดของเดสตุ เดอ เทรซี(Destutt de Tracy) นักคิดที่โทมัส เจฟเฟอร์สัน(Thomas Jefferson) ยกย่อง เจมส์ มิลล์ และเจมส์ เมดิสัน (James Madison) ที่สนับสนุนข้อดีของการปกครองของประชาชนด้วยหลักการตัวแทน

ในการก้าวเข้าสู่รูปแบบการปกครองของประชาชนสมัยใหม่โดยใช้ระบบตัวแทนเคสดูใช้คำว่า ประชาธิปไตยแบบตัวแทน และการปกครองของประชาชน แต่ไม่ได้ใช้คำว่า ประชาธิปไตย นักคิดท่านอื่นๆ ที่ได้กล่าวนามไปแล้วนั้นไม่ได้อ้างคำว่า ประชาธิปไตย แต่พวกเขาใช้คำว่า การปกครองของประชาชน เพราะคำว่าประชาธิปไตย สำหรับพวกเขาหมายถึง การปกครองของประชาชน และมีความหมายที่ไม่ติดตามนัยที่อริสโตเติลได้ให้ไว้และสืบทอดต่อมาโดย โทมัส ฮิวคินส์ และทรงอิทธิพลเรื่อยมาจนถึงมงเตสกีเยอ(Montesquieu) หรือแม้กระทั่งรูสโซ (Rousseau)

แท้จริงแล้ว ในการก้าวเข้าสู่ระบอบการปกครองสมัยใหม่ของอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาต่างได้รับอิทธิพลทางด้านตัวแบบ “สาธารณรัฐ”(republics) หรือการปกครองแบบผสม (mixed constitution) ในแบบของโรมัน มากกว่าที่จะยึดเอารูปแบบการปกครองแบบ ประชาธิปไตยเอเธนส์ แนวคิดในการร่างรัฐธรรมนูญอเมริกาและรวมถึงคณะปฏิวัติฝรั่งเศส ต่างมุ่งต้องการระบบตัวแทน และการแบ่งแยกอำนาจ เพื่อการตรวจสอบถ่วงดุล มากกว่าที่จะปล่อยให้ อำนาจนั้น ตกอยู่ในมือของมหาชนข้างมาก อย่างที่เกิดขึ้นในระบอบประชาธิปไตยทางตรงโบราณของเอเธนส์ ทักษะคิดของคนทั่วไปมองว่าประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่เลว ดังนั้นบรรดา “บิดาผู้ก่อตั้ง” (the American Founding Fathers) ของสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ก็มีได้อ้างถึง ประชาธิปไตย ในฐานะระบอบการปกครองที่พวกเขาพึงปรารถนา ขณะเดียวกัน สำหรับนักปฏิวัติฝรั่งเศส แม้ว่าพวกเขาจะชื่นชมความใส่ใจทางการเมืองของชาวเอเธนส์ แต่พวกเขาก็ปฏิเสธตัวแบบประชาธิปไตยเอเธนส์ ส่วนประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือประชาธิปไตยสมัยใหม่อย่างในปัจจุบัน ถูกเรียกในนามของ สาธารณรัฐ หากได้เรียกงานกันว่า ประชาธิปไตยหรือ “democracy” อย่างในปัจจุบันนี้ และผู้คนต่างก็เข้าใจว่าประชาธิปไตยคือ การปกครองโดยตรงที่ปฏิบัติกันในสังคมเล็กๆ โดยประชาชนที่เป็นกลุ่มคนที่จำกัด และการเชื่อมโยงระหว่างอิทธิพลโดยตรงของ ประชาธิปไตยเอเธนส์ที่มีต่อระบอบการเมืองการปกครองในตะวันตกก็เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานนี้เอง ดังจะได้กล่าวในหัวข้อถัดไป

(3) ประชาธิปไตย กับความหมายนัยบวก

ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1850 ถึง 1920 มีการยอมรับถึงความแตกต่างอย่างยิ่งยวดระหว่าง ประชาธิปไตยทางตรงสมัยโบราณ กับประชาธิปไตยทางอ้อม หรือระบอบตัวแทนในยุคสมัยใหม่ ด้วยอิทธิพลจากหนังสือ “ประชาธิปไตยในอเมริกา” ของทอคเคอวิลล์ และจากนั้น ความเข้าใจที่มีต่อประชาธิปไตยในยุคใหม่นี้ ก็ได้ถูกเชื่อมโยง เข้ากับความคิดเรื่องการเป็นตัวแทน ในช่วงนั้น มีน้อยคนที่จะมีทัศนคติไม่คัดต่อระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่เกิดขึ้น แม้ว่า ประชาธิปไตยสมัย

ใหม่ จะกีดกันผู้คนจำนวนกว่าครึ่งของประชากร นั่นคือ ผู้หญิง ซึ่งเพิ่งจะได้สิทธิทางการเมืองในช่วงระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

ขณะเดียวกัน มาร์ติน เบอรัล (Martin Bernal) ^๕ ซึ่งในช่วงกลางศตวรรษที่สิบแปดนี้ อุดมการเหยียดเชื้อชาติและผิวที่ก่อตัวขึ้น ได้ส่งผลให้ชาวตะวันตกผิวขาวสนับสนุนให้คนกรีกต่อสู้กับพวกเติร์ก ซึ่งเป็นคนผิวสีและนับถือศาสนาอิสลาม ในการต่อสู้เพื่อเอกราชของประเทศกรีซดังกล่าว ชาวตะวันตกได้สร้างสัญลักษณ์เชื่อมโยงระหว่างกรีซในยุคสมัยใหม่กับระบอบประชาธิปไตย เอเธนส์ในสมัยโบราณ ประชาธิปไตยกรีกโบราณจึงถูกสร้างให้เป็นแม่แบบและจิตสำนึกทางการเมืองที่สำคัญของอเมริกา ด้วยเหตุผลที่ว่า มีความเป็นประชาธิปไตยมากกว่า และเปิดโอกาสให้มีการมีส่วนร่วมมากกว่า และได้เข้ามามีบทบาทแทนที่ตัวแบบสาธารณรัฐโรมันที่เคยมีอิทธิพลก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะในช่วงการก่อตัวของระบอบการปกครองของอเมริกัน

ข. แนวคิดของนักคิดประชาธิปไตยตัวแทนที่เกี่ยวข้อง

การเข้าใจว่าประชาธิปไตยหมายถึงประชาธิปไตยโบราณและการเข้าใจนัยความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ในแง่ลบส่งผลให้นักคิดที่สนับสนุนประชาธิปไตยแบบตัวแทนไม่เรียกตัวเองว่าเป็นนักคิดประชาธิปไตย ประกอบกับการที่นักคิดเหล่านี้มุ่งหวังให้ระบบตัวแทนทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจการปกครองเป็นสำคัญ มิได้มุ่งหวังให้อำนาจการปกครองอยู่ในมือของประชาชน ดังนั้น ทักษะของนักคิดประชาธิปไตยตัวแทนจึงเข้าใจระบอบการปกครองที่พวกเขาสนับสนุนแตกต่างจากทักษะของคนปัจจุบันที่เข้าใจระบอบประชาธิปไตยที่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงสากลอย่างเสมอภาค ดังนั้น นักวิชาการตะวันตกบางท่านจึงเรียกพัลลิส เจมส์ มิลล์ และจอห์น สจิวต มิลล์ ซึ่งเป็นนักคิดที่สนับสนุนการปกครองของประชาชน โดยใช้ระบบตัวแทนว่าเป็นนักคิดเสรี อย่างไรก็ตาม หากเราไม่ใช่เกณฑ์การสนับสนุนสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสากล แต่ใช้เกณฑ์ว่านักคิดต่างๆ เหล่านี้มีแนวคิดที่เป็นลักษณะของแนวคิดประชาธิปไตยปัจจุบันซึ่งต่างจากนักคิดประชาธิปไตยโบราณสามประการ อันได้แก่ แนวคิดสาธารณรัฐนิยมใหม่ การปกครองแบบตัวแทน และการยึดถือตรรกะแห่งความเสมอภาคดังจะ ได้กล่าวต่อไปแล้ว เราจะได้ข้อสรุปว่า พัลลิส เจมส์ มิลล์ และจอห์น สจิวต มิลล์ คือนักคิดประชาธิปไตยตัวแทน

---

^๕ ผู้ศึกษาได้รับคำแนะนำจากท่านอาจารย์อนุสรณ์ อาจารย์ไชยันต์ อาจารย์อุกฤษฏ์ และอาจารย์ระไพอธิบายเกณฑ์การคัดเลือกนักคิดให้ชัดเจน

แม้เราจะมองว่านักคิดเหล่านี้ว่าเป็นนักคิดประชาธิปไตยหรือไม่ก็ตาม แต่เนื่องจากแนวคิดของนักคิดเหล่านี้มีอิทธิพลทางความคิดต่อการปกครองแบบประชาธิปไตยตัวแทน ดังนั้น การศึกษานักคิดเหล่านี้จึงมีประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับเกณฑ์ประเภทหลัง ในส่วนของการกล่าวถึงเกณฑ์สองประเภท และความเห็นของผู้ศึกษาในการเลือกเกณฑ์ที่พิจารณาเนื้อหาของแนวความคิดโดยไม่คำนึงถึงการสนับสนุนสิทธิการลงคะแนนเสียงสากลนั้น ผู้ศึกษาจะกล่าวไว้ในหัวข้อย่อยที่ (1) และหัวข้อย่อยที่ (2) และจากนั้นผู้ศึกษาจะกล่าวถึงแนวคิดของนักคิดประชาธิปไตยสมัยใหม่ไว้ในหัวข้อย่อยที่ (3)

(1) พับลิสต์ เจมส์ มิลล์ และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ : นักคิดเสรีนิยม หรือ นักคิดประชาธิปไตยตัวแทน

ในการพิจารณาว่านักคิดท่านใดเป็นนักคิดประชาธิปไตยตัวแทนหรือไม่นั้น มีแนวทางในการพิจารณาสองแนวทาง อันได้แก่

แนวทางแรก นักคิดประชาธิปไตยสนับสนุนสิทธิในการลงคะแนนเสียงสากล

อย่างเสมอภาค นักคิดที่มีแนวทางในการพิจารณาในลักษณะดังกล่าว คือ ซี บี แมคเฟอร์สัน(C. B. Macpherson) ใน “โลกที่แท้จริงของประชาธิปไตย” (The Real World of Democracy)⁷ ตามแนวทางนี้ พับลิสต์ เจมส์ มิลล์ และ เจมส์ สจ๊วต มิลล์ เป็นนักคิดเสรีนิยม แต่ไม่ใช่ นักคิดประชาธิปไตย การจัดประเภทนี้สอดคล้องกับการใช้ถ้อยคำของนักคิดเหล่านี้เองที่ไม่ได้เรียกรูปแบบการปกครองที่ตนนำเสนอว่าประชาธิปไตย แต่พับลิสต์ใช้คำว่า สาธารณรัฐ สำหรับ เจมส์ มิลล์ และจอห์น สจ๊วต มิลล์ใช้คำว่า การปกครองแบบตัวแทน(representative government)

แมคเฟอร์สันอธิบายว่า ในประเทศตะวันตก หลังจากได้มีการจัดตั้งสังคมเสรีนิยม และรัฐเสรีนิยมขึ้นอย่างมั่นคงแล้ว รัฐเพียงจะให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรแบบประชาธิปไตย สังคมมีลักษณะเป็นปัจเจกชนนิยม ประชาชนเริ่มคิดถึงตัวเองในฐานะบุคคลที่มีเสรีภาพในการเลือก สังคมมีตลาดเป็นกลไกในการแข่งขัน

สังคมตลาดทุนนิยมได้หยั่งรากลึกและก่อให้เกิดสังคมปัจเจกชนนิยมเสรี ระบบใหม่นี้คือระบบเสรีนิยม แต่ไม่ใช่ระบบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีสิทธิอย่างเสมอภาคกัน ระบบการปกครองเป็นแบบเสรีนิยมที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งเพื่อประกันว่ารัฐบาลจะตอบสนองความต้องการต่างๆ ของประชาชนเพื่อรักษาระบบตลาดไว้ได้ เช่น กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ โครง

⁷ ซี. บี. แมคเฟอร์สัน, โลกที่แท้จริงของประชาธิปไตย, แปลโดย ลดา อมรทัต (กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2529), หน้า 8 – 12, 15, 16.

สร้างภาษี การป้องกันประเทศ การขยายกำลังทหาร การศึกษา การสุขภาพ และการให้ความช่วยเหลือต่างๆ กับกิจการอุตสาหกรรมเพื่อให้กิจการมีประสิทธิภาพและได้ผลกำไร

ระบบดังกล่าวไม่ใช่ประชาธิปไตย ส่วนคำและความหมายของประชาธิปไตยนั้นมีความหมายในแง่ลบ นักคิดเสรีนิยมเข้าใจว่าประชาธิปไตยก็คือ การปกครองโดยชนชั้นต่ำที่สุดและมีจำนวนมากที่สุด ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักคำสอนซึ่งปรารถนาที่จะเลิกความไม่เสมอภาคในสังคม จึงได้รับการปฏิเสธจากครอมเวลล์ แม้แต่ในสงครามกลางเมืองของอังกฤษก็ยังมี การปฏิเสธจาก “นักต่อสู้เพื่อความเท่าเทียม” ซึ่งเป็นพันธมิตรฝ่ายซ้ายของครอมเวลล์ “นักต่อสู้เพื่อความเท่าเทียม” ดังกล่าวไม่คิดที่จะขยายสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งให้แก่ประชาชนจำนวน 2 ใน 3 ของประเทศ ซึ่งได้แก่ ผู้หาเลี้ยงชีพจากค่าจ้างแรงงาน หรือผู้ที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐเนื่องจากตกงานหรือยากจน หรือทั้งสองกลุ่มนี้ พวกเขาถือว่าคนเหล่านั้นต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นๆ จึงไม่ควรให้มีสิทธิมีเสียงทางการเมือง แม้กระทั่ง จอห์น สจ๊วต มิลล์ ผู้นำคนสำคัญของระบอบเสรีนิยมก็ยังคงเสนอระบบการออกเสียงเลือกตั้งที่กีดกันไม่ให้ชนชั้นกรรมาชีพได้มีเสียงข้างมาก และปฏิเสธที่จะให้สิทธิลงคะแนนเสียงแก่ผู้ที่ต้องพึ่งพาสวัสดิการรัฐในการดำรงชีพ

ตามแนวทางของแมคเฟอร์สัน ระบอบประชาธิปไตยต้องเป็นระบอบที่ผู้ชายและผู้หญิงที่เป็นผู้ใหญ่ทุกคนได้รับสิทธิพลเมือง ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ประกอบด้วยกฎระเบียบและสถาบันต่างๆ ที่เปิดให้พลเมืองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมมากที่สุดในการคัดเลือกตัวแทนไว้ทำการตัดสินใจทางการเมือง นั่นคือ เป็นการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งหมด⁸

กฎระเบียบและสถาบันต่างๆ ได้แก่ รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง การเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรมที่พลเมืองทุกคนมีน้ำหนักคะแนนเสียงเท่าเทียมกัน สิทธิในการลงคะแนนเสียง(suffrage) ที่รวมพลเมืองทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติบนฐานของเชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้น เพศ และอื่นๆ เสรีภาพแห่งจิตสำนึก เสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแสดงออก(expression)ในเรื่องกิจการสาธารณะ สิทธิของผู้ใหญ่ทุกคนที่จะแสดงความเห็นวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและลงสมัครรับเลือกตั้ง และอิสรภาพในการสมาคม ซึ่งหมายถึงสิทธิในการก่อตั้งสมาคมที่เป็นอิสระเอกเทศ อันรวมถึง

⁸ David Held , Democracy and the global order : From the modern state to cosmopolitan governance (Cambridge: Polity Press, 1995), p. 12.

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม กลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง เงื่อนไขของประชาธิปไตยแบบตัวแทนดังที่เข้าใจเช่นนี้เป็นปรากฏการณ์ในศตวรรษที่ 20⁹

แนวทางที่สอง การพิจารณาว่านักคิดนำเสนอองค์ประกอบของแนวความคิดที่เป็นลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยแบบตัวแทนหรือไม่ นักคิดที่มีทัศนะดังกล่าวคือ โรเบิร์ต เอ ดาห์ล(Robert A. Dahl)¹⁰

ดาห์ลชี้ว่าปัจจัยสำคัญสามประการที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดและสถาบันประชาธิปไตยสมัยใหม่ ได้แก่ ประเพณีสาธารณรัฐ การพัฒนาการปกครองแบบตัวแทน (representative government) และการยึดถือความเชื่อในเรื่องความเสมอภาคทางการเมือง มีดังนี้

ประการแรก ทางด้านประเพณีสาธารณรัฐนั้น ประเพณีนี้มีที่มาจากนักคิดคนสำคัญที่วิพากษ์วิจารณ์ประชาธิปไตยกรีก นั่นคือ อริสโตเติล นอกจากนี้ อุดมคติทางการเมืองของแนวคิดสาธารณรัฐนิยมนั้น ไม่ได้ชื่นชมเอเธนส์เป็นตัวแทน แต่ชื่นชม สปาร์ตา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรมัน และเวนิส ประเพณีสาธารณรัฐนิยมได้รับการปรับปรุงและตีความใหม่ในอังกฤษและอเมริกาในศตวรรษที่ 17 และ 18

ความแตกต่างระหว่างสาธารณรัฐนิยมกับอุดมคติและการปฏิบัติของประชาธิปไตยกรีกคือ แม้ว่าทั้งสองแนวคิดจะเหมือนกันในแง่ที่ว่าต่างเน้นคุณธรรมในการทำเพื่อสาธารณะ แต่ สาธารณรัฐนิยมมองว่ามนุษย์อ่อนแอและมีแนวโน้มที่จะเสื่อมทราม กลุ่มเฉพาะและความขัดแย้งทางการเมืองเป็นภัยต่อความดีสาธารณะ ตามแนวคิดแบบสาธารณรัฐนิยม การออกแบบรัฐธรรมนูญคือการจัดให้ ฝ่ายประชาชนหรือประชาธิปไตย อภิชน และกษัตริย์สะท้อนและถ่วงดุลผลประโยชน์กันเพื่อให้ได้การปกครองที่ดีสำหรับทุกฝ่าย ตัวอย่างตัวแบบรัฐธรรมนูญตามแนวสาธารณรัฐนิยม เช่น สาธารณรัฐโรมันที่ประกอบด้วย สภากงสุล ซีเนต และสภาประชาชน อีกตัวอย่างหนึ่งคือ รัฐธรรมนูญแบบได้ดุลระหว่าง กษัตริย์ ขุนนาง และคนสามัญของอังกฤษในศตวรรษที่ 18

จากเหตุการณ์ในอังกฤษและอเมริกาในศตวรรษที่ 18 แนวคิดสาธารณรัฐนิยมได้มีลักษณะบางอย่างที่ต่างไปจากประเพณีเดิม กล่าวคือทัศนะใหม่นี้ เน้นความสำคัญของตัวแทนจากประชาชนมากขึ้น ตามประเพณีเดิมหรือที่ดาห์ล เรียกว่า สาธารณรัฐนิยมแบบอภิชนาธิปไตย

⁹ Ibid., same page.

¹⁰ Robert A. Dahl, Democracy and its critics (USA: Yale University Press, 1989), pp. 24-25.

ปัญหาหลักในการออกแบบรัฐธรรมนูญคือ การควบคุมแรงคล้อยของคนจำนวนมาก แต่สาธารณรัฐนิยมประชาธิปไตยที่ปรากฏขึ้นในศตวรรษที่ 18 ไม่ได้ไว้วางใจพวกอภิชนเป็นที่สุด ดังนั้น เป้าหมายในการออกแบบรัฐธรรมนูญคือ การออกแบบระบบที่สามารถควบคุมไม่ให้คนจำนวนน้อยทำการรวบอำนาจเหนือประชาชน และเห็นว่าคุณภาพของประชาชนคือความหวังของการปกครองที่ดี และความดีสาธารณะคือ สวัสดิการของประชาชน ความดีสาธารณะนี้ไม่ได้มาจากการถ่วงดุลผลประโยชน์ของประชาชนกับผลประโยชน์ของคนจำนวนน้อย

ขณะที่สาธารณรัฐแบบอภิชนาธิปไตยและแบบประชาธิปไตยเห็นพ้องกันว่า การรวมศูนย์อำนาจนั้นเป็นสิ่งที่อันตรายและจะต้องหลีกเลี่ยงเสมอ แนวคิดสาธารณรัฐนิยมทั้งสองแบบได้นำเสนอทางแก้ไขต่อปัญหาแตกต่างกัน นักสาธารณรัฐนิยมแบบอภิชนาธิปไตยเสนอว่าทางแก้ไขคือการใช้การปกครองแบบผสมซึ่งถ่วงดุลผลประโยชน์ระบอบกษัตริย์ สภาสูงของพวกอภิชน และสภาล่างของคนสามัญ ขณะที่นักสาธารณรัฐนิยมประชาธิปไตยเชื่อว่าทางแก้ไขคือ แนวคิดของมองเตสกีเออในเรื่อง การแยกอำนาจเชิงรัฐธรรมนูญและเชิงสถาบันออกเป็นสามสาขาหลัก ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ อำนาจแต่ละประเภทนี้จะได้รับการจัดวางไว้ในสถาบันที่แตกต่างกัน และอำนาจแต่ละประเภททำหน้าที่ตรวจสอบอำนาจอื่นๆ

ประการที่สอง ทางด้านการพัฒนาการปกครองแบบตัวแทน ขณะที่นักคิดสาธารณรัฐนิยมตามประเพณี เช่น มองเตสกีเออมองว่า สาธารณรัฐสามารถดำรงอยู่เพียงแค่นี้ในรัฐขนาดเล็ก มองเตสกีเออ นักสาธารณรัฐประชาธิปไตยค้นพบว่าสาธารณรัฐดำรงอยู่ได้ในพื้นที่ขนาดใหญ่ก็ด้วยสถาบันการปกครองแบบตัวแทน

ขณะที่กรีกและโรมัน โบราณปฏิเสศแนวคิดเรื่องการปกครองแบบตัวแทน ประชาธิปไตยสามารถมีมิติและรูปแบบใหม่ได้อย่างเต็มที่ด้วยการใช้ระบบตัวแทน กล่าวคือ ประชาธิปไตยสมัยใหม่สามารถขยายอาณาเขตไปได้อย่างไม่จำกัด การเป็นตัวแทนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะเป็นทางแก้ไขข้อจำกัดของสมัยโบราณในเรื่องขนาดของรัฐ ประชาธิปไตยและเปลี่ยนประชาธิปไตยจากลัทธิที่เหมาะสมสำหรับนครรัฐขนาดเล็กที่กำลังหายไปอย่างรวดเร็วให้เป็นลัทธิที่สามารถปรับใช้ได้กับรัฐชาติที่มีขนาดกว้างใหญ่ของยุคสมัยใหม่

ประการที่สาม ตรรกะแห่งความเสมอภาคทางการเมือง การปรากฏและการชำระรักษาการปกครองตนเองแบบประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับการศึกษา เชื่อมั่นว่าพลเมืองแต่ละคนมีความเสมอภาคกัน การมีความเชื่อในความเสมอภาคนี้ ไม่จำเป็นว่าเป็นการรับอิทธิพลทางความคิดจากประชาธิปไตยกรีก หรือประเพณีสาธารณรัฐ แนวคิดเรื่องการเป็นตัวแทนในศตวรรษที่ 18 เช่น แนวคิดของนักต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมได้รับอิทธิพลอย่างมากจากแนวคิดทางศาสนาคริสต์ นักต่อสู้

เหล่านี้เชื่อว่าพวกเขาเท่าเทียมกันไม่เพียงแคในสายพระเนตรของพระเจ้าเท่านั้นแต่ยังมีคุณสมบัติที่เท่าเทียมกันในการทำความเข้าใจพระวจนะของพระเจ้า

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการยึดถือตรรกะแห่งความเสมอภาคทางการเมืองคือ หลักการเรื่องความเสมอภาคไม่จำเป็นต้องได้รับการปรับใช้ไปอย่างกว้างขวาง เช่น พลเมืองกรีก ไม่รวม ทาส ผู้หญิง และคนต่างถิ่น ทั้งนี้เพราะหลักการความเท่าเทียม ไม่ได้กำหนดขอบข่ายไว้ตายตัว แต่ความหมายโดยนัยของหลักการนี้มีพลังเป็นอย่างยิ่งสำหรับอภิชนและคนสามัญ หลักการนี้สามารถนำไปปรับใช้ได้กับสถาบันอภิชนาธิปไตยอย่างเช่นสภาขุนนาง หรือ สถาบันประชาธิปไตยที่ยึดถือสิทธิในการลงคะแนนเสียงสากลได้เช่นกัน สรุปได้ว่า ตรรกะแห่งความเสมอภาคนี้คือตรรกะที่สมาชิกของหน่วยหนึ่งๆ มองว่าตนมีความเสมอภาคกันในการตัดสินใจต่างๆ

เนื่องจากความคิดของ พับลิอัส เจมส์ มิลล์ และจอห์น สจ๊วต มิลล์ต่างก็มีแนวคิดอันเป็นแนวคิดสำคัญของระบอบประชาธิปไตยด้วยตัวแทนสมัยใหม่ทั้งสามประการ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงใช้เกณฑ์การจัดประเภทของคาล์ในการกล่าวว่่านักคิดเหล่านี้คือ นักคิดประชาธิปไตยด้วยตัวแทน

สำหรับแนวทางแรกนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าแนวทางนี้ให้ความสำคัญกับลักษณะของแนวคิดประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพียงองค์ประกอบเดียวนั้นคือ สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เป็นสากล ทั้งๆ ที่แนวคิดของนักคิดที่แมคเฟอร์สันมองว่าเป็นนักคิดเสรีนิยมก็มีอิทธิพลสำคัญต่อกระแสความคิดประชาธิปไตยปัจจุบันเช่นกัน ดังที่แมคเฟอร์สันเองก็ได้เรียกนักคิดเสรีนิยมเหล่านี้ว่าเป็นนักทฤษฎีประชาธิปไตยเสรีนิยมในหนังสือเล่มอื่นของเขา เช่นในหนังสือชื่อ “ชีวิตและช่วงเวลาต่างๆ ของประชาธิปไตยเสรีนิยม” (The Life and Times of Liberal Democracy) ซึ่งตีพิมพ์เมื่อปี 1977 การเรียกชื่อที่แตกต่างกันนี้สืบเนื่องมาจากการมีมุมมองที่แตกต่างกัน สำหรับมุมมองแรกการมองว่่านักคิดเหล่านี้ไม่ใช่ นักคิดประชาธิปไตยนั้นเป็นการตีความที่ให้ความสำคัญกับการให้สิทธิลงคะแนนเสียงสากลว่าเป็นลักษณะเด่นของการปกครองแบบประชาธิปไตยสมัยใหม่ ส่วนการเรียกนักคิดเหล่านี้ว่าเป็นนักคิดประชาธิปไตยเป็นการตีความโดยการพิจารณาว่านักคิดนำเสนอทัศนะของตนเอง โดยมีแนวคิดสำคัญที่เป็นลักษณะเด่นของแนวคิดประชาธิปไตยสมัยใหม่หรือไม่ ซึ่งในการนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาเลือกมุมมองอย่างหลัง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเรียกนักคิดเหล่านี้ว่านักคิดประชาธิปไตยเพราะเห็นว่าการศึกษาทัศนะของนักคิดเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจพัฒนาการ ข้อดี ข้อเสียของแนวคิดประชาธิปไตยได้ นอกจากนี้ เหตุผลอีกประการคือ เพื่อความสะดวกในการศึกษาเปรียบเทียบกับนักคิดประชาธิปไตยทางเลือกในปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงได้จัดรวมนักคิดเหล่านี้ไว้ในหมวดหมู่เดียวกันกับนักคิดประชาธิปไตยด้วยตัวแทน หมวดหมู่นี้จึงแบ่งประเภท

ย่อยออกเป็น นักคิดประชาธิปไตยตัวแทนคลาสสิก อันประกอบด้วย พับลิอัส* เจมส์ มิลล์ และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ และนักคิดประชาธิปไตยตัวแทนสมัยใหม่ อันได้แก่ ชุมปีเตอร์ และ ชาร์โตรี

(2) นักคิดประชาธิปไตยตัวแทนคลาสสิก : พับลิอัส เจมส์ มิลล์ และ จอห์น สจ๊วต มิลล์

ตามทัศนะของแบร์รี โฮลเดน (Barry Holden) ทฤษฎีประชาธิปไตยเสรีนิยมแบบคลาสสิก แบ่งออกเป็นทฤษฎีประชาธิปไตยแบบแองโกลอเมริกาและทฤษฎีประชาธิปไตยภาคพื้นทวีป** นักคิดสำคัญของทฤษฎีประเภทแรก เช่น เมดิสัน เบนแธม เจมส์ มิลล์ และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ เป็นต้น สำหรับนักคิดสำคัญของทฤษฎีประชาธิปไตยประเภทหลัง เช่น รุสโซ¹¹

เนื่องจากว่าผู้ศึกษาต้องการศึกษาแนวคิดประชาธิปไตยตัวแทนคลาสสิก ดังนั้น รุสโซจึงไม่ได้จัดรวมอยู่ในการศึกษาแนวคิดของนักคิดประชาธิปไตยตัวแทนคลาสสิก เนื่องจาก รุสโซยังคงมองว่าประชาธิปไตยเป็นรูปแบบที่ใช้ได้กับพื้นที่ขนาดเล็ก ดังนั้น ความคิดของเขาจึงไม่อยู่ในกระแสแนวคิดประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่เสนอรูปแบบการปกครองในระดับรัฐชาติ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงไม่ได้รวมรุสโซไว้ในขอบข่ายของการศึกษานักคิดประชาธิปไตยทางเลือก

สำหรับการจัดประเภทจอห์น สจ๊วต มิลล์ไว้ในหมวดหมู่ของนักคิดประชาธิปไตยตัวแทน นั้น ผู้ศึกษาได้จัดหมวดหมู่แตกต่างจากทัศนะของแคโรล เพทแมน (Carole Pateman) ซึ่งเพทแมนชี้ว่า นักทฤษฎีประชาธิปไตยคลาสสิก ได้แก่ เบนแธม และ เจมส์ มิลล์ นักคิดทั้งสองท่านนี้เปิดให้

---

* ผู้ศึกษารวมพับลิอัสเข้าไว้ในนักทฤษฎีประชาธิปไตยแบบตัวแทน ขณะที่แคโรล เพทแมน (Carole Pateman) ไม่ได้รวมไว้ ความแตกต่างคือ ผู้ศึกษายึดถือเกณฑ์การจัดประเภทของ คาร์ล ส่วนเพทแมนนั้น จัดประเภทนักทฤษฎีประชาธิปไตยตัวแทนแบบคลาสสิกตามคำนิยามของ ชุมปีเตอร์ซึ่งมองว่าทฤษฎีประชาธิปไตยคลาสสิกคือทฤษฎีของนักคิดประ โยชน์นิยมในศตวรรษที่ 18 ผู้ศึกษาเห็นว่า ชุมปีเตอร์อาจจะต้องการ โจมตีแนวคิดประชาธิปไตยคลาสสิกที่เป็นที่นิยมที่สุด ซึ่ง นั่นคือ ทัศนะของนักคิดประ โยชน์นิยม ดังนั้น ชุมปีเตอร์จึงไม่ได้รวมพับลิอัสไว้ ผู้สนใจการจัด ประเภทของเพทแมน โปรดดู Carole Pateman, *Participation and democratic theory* (Oxford: Cambridge University Press, 1970)

** ความแตกต่างระหว่างประชาธิปไตยแบบแองโกลอเมริกาและภาคพื้นทวีป โปรดดู Barry Holden, *Understanding liberal democracy* (Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf, 1993), pp. 83-86.

¹¹ Barry Holden, *Understanding liberal democracy* (Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf, 1993), pp. 62-67.

ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับที่คับแคบมาก การมีส่วนร่วมที่สำคัญของประชาชนคือการการเลือกตัวแทน(ผู้นำ)ที่ดีเพื่อให้ทำหน้าที่ในการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีประชาธิปไตยโดยคลาสสิกท่านอื่นๆ ที่มีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมแตกต่างไปจากเบนแธม และเจมส์ มิลล์ ได้แก่ รุสโซ และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ นักคิดทั้งสองท่านสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุผลนี้ เพทแมนมองว่าจอห์น สจ๊วต มิลล์ และรุสโซเป็นนักคิดประชาธิปไตยโดยทางเลือก เนื่องจากผู้ศึกษาได้อธิบายไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่า เหตุใดจึงไม่รวมรุสโซไว้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังนั้น ผู้ศึกษาจะแสดงความคิดเห็นแย้งพอสังเขป^{*}เกี่ยวกับการจัดประเภทให้จอห์น สจ๊วต มิลล์เป็นนักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ผู้ศึกษาได้จัดให้จอห์น สจ๊วต มิลล์เป็นนักคิดประชาธิปไตยแบบตัวแทนด้วยเหตุผลที่ว่ามิลล์สนับสนุนการมีส่วนร่วมภายใต้การชี้นำโดยผู้ทรงปัญญา (principled participation) และมองว่าคนส่วนใหญ่โง่เขลา ซึ่งนักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมปฏิเสธทัศนศึกษาดังกล่าว

(3) นักคิดประชาธิปไตยตัวแทนสมัยใหม่ : ชุมปีเตอร์(Schumpeter) และ ซาร์โตริ

(Sartori)

เมื่อเริ่มศตวรรษที่ 20 ขนาดและความซับซ้อนของสังคมอุตสาหกรรม และรูปแบบการปกครองการแบบระบบราชการ เป็นสิ่งที่ทำให้นักคิดเชิงประจักษ์สงสัยถึงความเป็นไปได้ในการบรรลุอุดมคติของประชาธิปไตยโดยคลาสสิกแบบเข้มข้น ในช่วงนี้นักคิดนำเสนอทฤษฎีประชาธิปไตยสมัยใหม่ ทฤษฎีดังกล่าวสามารถแบ่งได้กว้างๆ เป็นสองรูปแบบ กล่าวคือประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำและแบบพหุนิยม ประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำพิจารณาบทบาทของผู้ดำเนินการจัดการกับประเด็นของขนาดและความซับซ้อนของสังคมสมัยใหม่ เช่น ชุมปีเตอร์ และ ซาร์โตริ ส่วนประชาธิปไตยแบบพหุนิยมเน้นการพิจารณาในเรื่องกลุ่มผลประโยชน์ อย่างไรก็ตาม การแบ่งเป็นสองรูปแบบนี้เป็น การแบ่งแบบอุดมคติ นักคิดบางท่านเช่น คาร์ล^{**} ก็มีรูปแบบที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดแบบชนชั้นนำและพหุนิยม

^{*} สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับความเหมือนและความต่างระหว่างทัศนะของจอห์น สจ๊วต มิลล์และทัศนะของนักคิดประชาธิปไตยท่านอื่นๆ ผู้ศึกษากล่าวไว้ในส่วนเนื้อหาวิทยานิพนธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทที่ 5

^{**} เนื่องจาก ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ในการศึกษาแนวคิดประชาธิปไตยแบบปริกษาหรือตามตามทัศนะของคาร์ล เพื่อให้เป็นตัวอย่างของนักคิดแนวนี้ในแบบที่ต่างจากแนวคิดของเอมี กัทแมน (Amy Gutmann) และ เดนนีส ธรอมสัน(Dennis Thompson) โดยคาร์ลจำกัดจำนวนผู้ปริกษา

แนวคิดประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำได้รับอิทธิพลจากความคิดของมอสคา (Mosca) และมิเชลส์ (Michels) แนวคิดของทั้งสองท่านมีอิทธิพลมากที่สุดในการปฏิเสธอุดมคติประชาธิปไตยตัวแทนคลาสสิกแบบเข้มข้นว่าไม่สมจริง¹² นอกจากนี้ ในกลางศตวรรษอุดมคติประชาธิปไตยนั้นถูกตั้งคำถามอันสืบเนื่องจากเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น การล่มสลายของระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออกในช่วงระหว่างสงครามแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอที่สำคัญของประชาธิปไตยเสรีนิยมในสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

ช่วงเวลาดังกล่าว สถาบันของประชาธิปไตยเสรีนิยมทั้งหลาย¹³ การเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนกลายเป็นที่ต้องสงสัย ทั้งนี้เพราะ การสถาปนาระบอบเผด็จการอำนาจนิยมหลังสงครามนั้นมีที่มาจากที่ประชาชนให้การสนับสนุน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องเผด็จการอำนาจนิยมแทนที่จะเป็นแนวคิดประชาธิปไตย ความหวาดกลัวลัทธิเผด็จการอำนาจนิยมประกอบกับการที่รัฐหลายรัฐขาดเสถียรภาพในช่วงหลังสงครามทำ

หรือ และไม่กำหนดกรอบในการชี้้นำการปรึกษาหารือ ขณะที่กัทแมน และธอมสันปฏิเสธแนวทางดังกล่าว ดังนั้นผู้ศึกษาจึงไม่วิเคราะห์แนวคิดของคาร์ทลิ่งในฐานะนักคิดประชาธิปไตยตัวแทน แต่จะวิเคราะห์แนวคิดของคาร์ทลิ่งในฐานะนักคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือโดยตัวบทที่ผู้ศึกษาใช้ในการวิเคราะห์คือ “ประชาธิปไตยและนักวิจารณ์”(Democracy and its critics) แต่ผู้ศึกษาไม่ได้วิเคราะห์แนวคิดเรื่องธรรมชาติมนุษย์ของคาร์ทลิ่งจากทฤษฎีประชาธิปไตยตัวแทนอันเป็นแนวคิดช่วงแรกของเขาไว้ร่วมกับนักคิดประชาธิปไตยตัวแทนท่านอื่นๆ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคาร์ทลิ่งเป็นนักคิดท่านเดียวที่นำเสนอแนวคิดประชาธิปไตยทั้งแบบตัวแทนและแบบทางเลือก ดังนั้นผู้ศึกษาจะกล่าวถึงแนวคิดของคาร์ทลิ่งเป็นพิเศษไว้เป็นหัวข้อใหญ่หัวข้อหนึ่งของบทที่ 4 ด้วย

* แบร์รี โฮลเดน ชี้ว่า ประชาธิปไตยตัวแทนคลาสสิกแบ่งออกเป็น ทฤษฎีประชาธิปไตยตัวแทนตามธรรมเนียม และประชาธิปไตยตัวแทนคลาสสิกแบบเข้มข้น ทฤษฎีแรกเสนอให้รัฐบาลค่อนข้างเป็นอิสระเอกเทศ เพราะทฤษฎีนี้สันนิษฐานว่าตัวแทนจะฉลาดกว่าและมีความรู้มากกว่าประชาชนที่เลือกเข้าไป ขณะที่ประชาชนไม่ค่อยมีบทบาทในการริเริ่มประเด็นทางการเมือง เช่น จอห์น สจ๊วต มิลล์ และเมดิสัน ทฤษฎีแบบหลัง ประชาชนมีบทบาทเชิงบวกในการริเริ่มประเด็นทางการเมือง ตามแนวคิดนี้ ผู้เลือกตั้งควบคุมตัวแทนอย่างใกล้ชิด เช่น เจมส์ มิลล์ Barry Holden, *Understanding liberal democracy* (Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf, 1993), pp. 62-83.

¹² Carole Pateman, *Participation and democratic theory* (Oxford: Cambridge University Press, 1970), pp. 2, 3.

¹³ John D. Nagle and Alison Mahr, *Democracy and democratization* (London: Sage, 1999), p. 201.

ให้นักคิดประชาธิปไตยด้วยตัวแทนสมัยใหม่ เช่น ชุมปีเตอร์ และชาร์โคริมองว่าการรักษาเสถียรภาพของระบอบการเมืองคือเป้าหมายสำคัญของประชาธิปไตย¹⁴

ในการรักษาเสถียรภาพของระบอบการปกครองนั้น นักคิดประชาธิปไตยเน้นบทบาทสำคัญของชนชั้นนำมากขึ้น แต่ชี้ว่าในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น ไม่ได้มีลักษณะเป็นเชิงชนชั้นนำอย่างเดียวแบบที่มอสกา หรือ มิเชลส์มอง เพราะอำนาจของชนชั้นนำได้มาจากการแข่งขันเพื่อแสวงหาคะแนนเสียงจากประชาชน

แนวคิดประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำนั้น¹⁵ เห็นว่าชนชั้นนำมีความสามารถในการตัดสินใจที่เหนือกว่าผู้ลงคะแนนเสียง เช่น ชุมปีเตอร์มองว่าผู้ลงคะแนนเสียงไม่ควรทำการตัดสินใจนโยบาย การเลือกตั้ง แต่พวกเขาควรจะต้องตั้งให้ชนชั้นนำทำการตัดสินใจแทนพวกเขา ชุมปีเตอร์วิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีประชาธิปไตยคลาสสิกว่ามองธรรมชาติมนุษย์ไม่สมจริงด้วยการที่ทฤษฎีดังกล่าวมองว่า พลเมืองสามารถเข้าใจผลประโยชน์ร่วมได้ และมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการควบคุมตัวแทน อย่างไรก็ตามนักคิดประชาธิปไตยด้วยตัวแทนคลาสสิกไม่ได้คิดเช่นนี้เสมอไป เพราะที่จริงแล้วนักคิดแบ่งเป็นสองกลุ่ม ดังที่ผู้ศึกษาอธิบายไว้ในเชิงอรรถเสริมความก่อนหน้าแล้ว แต่ถ้าอาศัยการจัดประเภทของแบร์รี โฮลเดน ชุมปีเตอร์ก็ปฏิเสธแนวคิดของนักคิดประชาธิปไตยด้วยตัวแทนคลาสสิกแบบเข้มข้น แต่ทั้ง แบร์รี และ ชุมปีเตอร์ ก็มองข้ามจุดเด่นที่นักคิดประชาธิปไตยด้วยตัวแทนทุกท่านที่มีร่วมกันประการหนึ่ง นั่นคือ การแบ่งระดับชั้นทางสติปัญญาของมนุษย์ และการกำหนดบทบาทชั้นนำ และบทบาททางการเมืองหลักให้กับผู้มีสติปัญญาสูงกว่า เพราะแม้กระทั่งเจมส์ มิลล์ นักคิดประชาธิปไตยด้วยตัวแทนคลาสสิกแบบเข้มข้น ก็มองว่า มีพลเมืองกลุ่มหนึ่ง(คนลำดับกลาง)ที่มีสติปัญญาเหนือกว่าประชาชนทั่วไป คนกลุ่มนี้คือผู้ที่มีสิทธิ์หวังให้ริเริ่มประเด็นทางการเมือง ไม่ใช่ประชาชนทุกคน

อย่างไรก็ดี ตามแนวคิดประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำ ในท้ายที่สุดแล้ว ประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงเป็นฝ่ายที่ควบคุมชนชั้นนำด้วยการมีอำนาจในการเลือกหรือปฏิเสธชนชั้นนำ ดังที่ชาร์โคริชี้ว่า ชนชั้นนำที่ต้องการอยู่ในอำนาจจะปรับการตัดสินใจนโยบายของเขาไปตามการคาดการณ์ถึงปฏิกิริยาของประชาชนในการเลือกตั้งครั้งหน้า

ทางด้านทฤษฎีประชาธิปไตยแบบพหุนิยม¹⁶ ทฤษฎีนี้มองว่าการมีกลุ่มเฉพาะหรือกลุ่มกดดันอย่างกว้างขวางเป็นสิ่งที่ดี นักทฤษฎีประชาธิปไตยพหุนิยมมองว่ากลุ่มดำเนินการในนามของประชาชน เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม นักทฤษฎีดังกล่าวนี้มีทัศนะที่แตกต่าง

¹⁴ Carole Pateman, *Participation and democratic theory*, pp. 2, 3.

¹⁵ Barry Holden, *Understanding liberal democracy*, pp. 106-109.

¹⁶ *Ibid.*, pp. 109-111.

จากแนวคิดของเมดิสัน ในเอกสารเฟเดอรัลลิสต์(The Federalist Papers) เพราะเมดิสันมองกลุ่มเฉพาะในแง่ลบและพยายามควบคุมผลร้ายของกลุ่มเฉพาะ

ทฤษฎีพหุนิยมนั้นแม้จะเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง แต่ทฤษฎีนี้มองว่าประเด็นปัญหาและจุดยืนในการตัดสินใจของประชาชนมีหลากหลายเกินกว่าตัวเลือกที่นำเสนอ ณ เวลาเลือกตั้ง ดังนั้น การตัดสินใจของประชาชน โดยผ่านการปฏิบัติการของกลุ่มกดดันจึงมีความสำคัญเพราะกลุ่มได้แสดงข้อเรียกร้องต้องการอันเฉพาะเจาะจงของสมาชิก และพลเมืองทั้งหมด

สำหรับแนวคิดของคาร์ท คาร์ทเสนอทฤษฎีพหุนิยมเชิงชนชั้นนำ คาร์ทเน้นความสำคัญของกลุ่มชนชั้นนำ ชนชั้นนำมีหลายกลุ่มและแข่งขันกันเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนซึ่งรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อกดดันเรื่องต่างๆ ก็เพื่อแสดงข้อเรียกร้องต้องการต่อรัฐบาล

ค. ประชาธิปไตยตัวแทนและปัญหาของประชาธิปไตยตัวแทน

ในส่วนนี้ ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงที่มาที่ทำให้ระบอบการปกครองประชาธิปไตยตัวแทนเป็นระบอบการปกครองที่ได้รับความนิยมมากที่สุด และจากนั้นจะชี้ให้เห็นถึงปัญหาของระบอบการปกครองดังกล่าว

(1) ประชาธิปไตยตัวแทนในฐานะระบอบการปกครองที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

คำว่าประชาธิปไตยได้รับความยอมรับนับถืออย่างเต็มที่นั้นเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากชัยชนะของประเทศสัมพันธมิตรตะวันตกซึ่งได้ทำการสู้รบในนามของการธำรงระบอบประชาธิปไตย นับตั้งแต่นั้นมา ประชาธิปไตยถูกใช้เป็นคำที่ให้ความชอบธรรมกับระบบการเมืองต่างๆ ผลที่ติดตามมาคือประชาธิปไตยกลายเป็นสิ่งกำกวม¹⁷ อย่างไรก็ตาม แมคเฟอร์สันได้จัดหมวดหมู่ประชาธิปไตยต่างๆ ไว้อย่างชัดเจนเป็นสามรูปแบบ ทำให้เราสามารถจัดประเภทประเทศที่เรียกตัวเองว่าเป็นประเทศประชาธิปไตยได้อย่างเป็นระเบียบ

แมคเฟอร์สันชี้ว่า รูปแบบประชาธิปไตยที่ใช้กันโดยทั่วไปนับตั้งแต่หลังสงครามโลก ครั้งที่หนึ่งนั้น แบ่งออกเป็นรูปแบบประชาธิปไตยเสรีนิยมซึ่งเป็นประชาธิปไตยของประเทศตะวันตก และรูปแบบประชาธิปไตยที่ไม่เสรี โดยเขาได้แบ่งเป็น ประชาธิปไตยที่ไม่เสรีในแบบของ

¹⁷ ซี. บี. แมคเฟอร์สัน, โลกที่แท้จริงของประชาธิปไตย, แปลโดย ลดา อมรทัต, หน้า 2.

คอมมิวนิสต์ และในแบบของโลกที่สาม* ดังนั้น คำว่าประชาธิปไตยจึงเป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวางที่หมายรวมถึงประชาธิปไตยแบบเสรีและไม่เสรี

อย่างไรก็ตาม หลังจากพรรคคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก และสหภาพโซเวียต ได้ล่มสลายลง แนวคิดประชาธิปไตยเสรีนิยมนั้นได้รับความนิยมมากขึ้นเหนืออุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่ม และได้รับชัยชนะไปโดยปริยาย มหาอำนาจสหรัฐอเมริกาได้ประกาศระเบียบโลกใหม่ โดยยกให้ประชาธิปไตยเสรีนิยมเป็นหนึ่งในระเบียบนั้น พร้อมๆ กับการส่งเสริมระบบทุนนิยมเสรีขึ้นด้วย

ความมั่นใจในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมนี้ จะเห็นได้จากการที่ฟรานซิส ฟูกูยาม่า (Francis Fukuyama) ได้กล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยคือ จุดสุดท้ายของวิวัฒนาการเชิงอุดมการณ์ของมนุษยชาติ และประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมเป็นรูปแบบสุดท้ายของการปกครองมนุษย์”¹⁸

ทางด้านแนวคิดเรื่องสิทธิซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญแนวคิดหนึ่งในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมก็ได้รับการส่งเสริมเชิดชูมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ซึ่งทำให้เรื่องสิทธิเป็นเรื่องที่ก้าวข้ามพรมแดนไปเป็นที่ยอมรับของประเทศอื่นๆ ในสังคมโลกเช่นเดียวกับสภาพของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ที่ไร้พรมแดนไปด้วย¹⁹

* ประชาธิปไตยที่ไม่เสรีแบบของประเทศด้อยพัฒนานั้นเป็นแนวความคิดที่ไม่ใช่ทั้งแบบเสรีประชาธิปไตยหรือแบบคอมมิวนิสต์ ประเทศด้อยพัฒนาที่ได้รับเอกราชใหม่ปฏิเสธหลักการแข่งขันของสังคมนิยมตลาด และใช้ระบบการเมืองแบบพรรคเดียว แต่ปฏิเสธทัศนะของคอมมิวนิสต์ที่ว่า เมื่อประชาชนในประเทศล้มล้างระบบทุนนิยมแล้ว รัฐซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการปฏิวัติจะต้องเป็นรัฐเพื่อชนชั้นกรรมาชีพในขั้นแรกก่อน เพื่อควบคุมชนชั้นปกครองเดิมไว้ได้ อำนาจ และเปลี่ยนรูปแบบของสังคมไม่ให้มีชนชั้นที่ขูดรีดอีกต่อไปและเมื่อนั้น ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นรัฐชนชั้นอีกต่อไป ประชาธิปไตยแบบของประเทศด้อยพัฒนานี้มองว่าเป็นไปได้ในการดำเนินงานให้เป็นสังคมและรัฐที่ไม่มีชนชั้นในทันทีทันใด ผู้สนใจโปรดอ่าน ซี. บี. แมคเฟอร์สัน, โลกที่แท้จริงของประชาธิปไตย, แปลโดย ลดา อมรทัต (กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2529)

¹⁸ Richard Huggins, “Democracy and Democratization,” in Politics: An Introduction, eds. Barry Axford and others (New York: Routledge, 2002), p. 159.

¹⁹ Amartya Sen, “Democracy as a universal value,” Journal of Democracy 10 (January 1999): 5.

จะเห็นได้ว่า การยอมรับโดยทั่วไปว่าประชาธิปไตยว่าเป็นคุณค่าอันเป็นสากลนี้เป็นความคิดที่เพิ่งเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 นี้เอง ดังจะเห็นได้จากการยอมรับคุณค่าเสรีนิยมและแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง²⁰ การล่มสลายของอุดมการณ์คู่แข่งไม่ได้หมายความว่า ข้อดีอย่างต่างๆ ของประชาธิปไตยเสรีนิยมเองจะได้รับการแก้ไข บางทีทัศนคติที่มองในแง่ดีโดยปราศจากความรู้สึกวิพากษ์วิจารณ์อาจจะทำให้เรามองไม่เห็นข้อเสียเหล่านี้ได้

(2) ปัญหาของประชาธิปไตยตัวแทน

วิกฤตประชาธิปไตยเสรีนิยมแบบตัวแทนสามารถแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่

ในส่วนของประเทศ ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อพรรคการเมือง รัฐบาล และ นักการเมือง มากขึ้น และมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งน้อยลง

ในส่วนของการเมือง การยึดหลักการเสียงข้างมากในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนนั้นสามารถนำไปสู่ทรราชของเสียงส่วนใหญ่ได้ อีกทั้งสถาบันทางการเมืองยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนต่างๆ ที่หลากหลาย ความกังวลต่อปัญหาเสียงส่วนใหญ่ที่กดขี่เสียงส่วนน้อยนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ ก่อนหน้านี้ อริสโตเติล จอห์น สจ๊วต มิลล์ และทอคเคอวิลล์ได้มองเห็นปัญหานี้แล้ว²¹

สำหรับสาเหตุบางด้านของวิกฤตดังกล่าวมาข้างต้นนั้น มีดังต่อไปนี้

สาเหตุประการที่หนึ่งของวิกฤตสืบเนื่องมาจากการนิยามประชาธิปไตยในความหมายที่แคบ (minimal definitions) เช่น นิยามประชาธิปไตยของซุมปีเตอร์ว่าหมายถึงระบบในการบรรลุการตัดสินใจทางการเมืองที่ปัจเจกบุคคลได้มาซึ่งอำนาจในการตัดสินใจโดยผ่านกระบวนการแข่งขันเพื่อให้ได้คะแนนเสียงจากประชาชนในการเลือกตั้ง นิยามในลักษณะที่เน้นความสำคัญของการเลือกตั้งจึงได้ละเลยมิติอื่นๆ ของประชาธิปไตยไป

²⁰ Ibid., same page.

²¹ ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, “ประชาธิปไตย : ประชาธิปไตย เส้นทางเดินจากประชาธิปไตยโดยตรงสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม,” รัฐศาสตร์สาร 24 (กุมภาพันธ์ 2540): 9, 10. , ไชยันต์ ไชยพร, “พัฒนาการของสื่อกับปรัชญาสิทธิเสรีภาพและพื้นที่สาธารณะ แก่งคิด บทเรียน และปัญหาบางประการจากสังคมตะวันตก(ร่าง),” เอกสารประกอบการสอนนิสิตปริญญาเอก(อค์สำเนา) ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540, หน้า 63. และ Frank Cunningham, Theories of democracy : A critical introduction (Routledge: London, 2002), pp. 8, 9.

แม้การเลือกตั้งจะมีความสำคัญต่อประชาธิปไตย แต่การเลือกตั้งอาจเป็นการปฏิเสธโอกาสของประชาชนบางกลุ่มที่จะลงแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ หรือเป็นการปฏิเสธโอกาสในการเรียกร้องหรือปกป้องประโยชน์ของตน ทั้งนี้เพราะการเลือกตั้งได้เกิดขึ้นแค่เพียงเป็นช่วงๆ และประชาชนก็มีทางเลือกจากการเสนอโดยพรรคการเมืองเท่านั้น²²

ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมในความหมายที่แคบนี้มีพื้นที่ทางการเมืองที่คับแคบ ยิ่งเมื่อสภาพแวดล้อมของโลกยุคสมัยใหม่มีความเป็นพหุลักษณะและซับซ้อนเชื่อมโยงรวมทั้งมีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้นนั้นส่งผลให้พลเมืองมองว่า การผูกพันภักดีต่อรัฐไม่ใช่เรื่องสำคัญอีกต่อไป และหันไปผูกพันตัวเองกับอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะส่วนและแยกย่อย ดังนั้นรัฐบาลจึงเกิดวิกฤตแห่งความเป็นตัวแทนทางการเมือง หรือวิกฤตในด้านความสามารถในการปกครอง อันส่งผลให้เกิดวิกฤตแห่งความชอบธรรมตามมาได้²³

ประการที่สอง เป็นสาเหตุจากรากฐานทางความคิดของประชาธิปไตยเสรีนิยมเอง แมคเฟอร์สันกล่าวไว้ใน บทความ “รากฐานที่ผิดพลาดของประชาธิปไตยตะวันตก”(The False Roots of Western Democracy) ว่ารากฐานที่ผิดพลาดของประชาธิปไตยเสรี คือ ข้อเสนอพื้นฐานของพวกประโยชน์นิยมที่ว่า มนุษย์โดยเนื้อแท้คือผู้บริโภครที่หวังประโยชน์สูงสุดและทางที่ดีที่สุดในการทำให้ธรรมชาติของมนุษย์เป็นจริงและเติมเต็มธรรมชาติดังกล่าวของปัจเจกบุคคลก็คือการให้ทุกสิ่งทุกอย่าง หรือให้สิ่งต่างๆ มากที่สุดภายใต้เงื่อนไขแบบตลาดที่เปิดให้มีการแข่งขันกัน แมคเฟอร์สันมองว่าการยอมรับข้อเสนอพื้นฐานดังกล่าวจะเป็นการสร้างความไม่เสมอภาคระหว่างคนมั่งมีกับคนยากจนให้มากยิ่งขึ้น

²² ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, “ประชาธิปไตย : ประชาธิปไตย เส้นทางเดินจากประชาธิปไตย โดยตรงสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม,” หน้า 10.

²³ ศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์, “บนเส้นทางสู่เสรีประชาธิปไตย : คำถามต่อทฤษฎีการเมืองร่วมสมัย,” หน้า 113-115.

* ผู้สนใจโปรดดู Crawford B. Macpherson, “The False Roots of Western Democracy,” in *From contract to community: Political theory at the crossroads*, ed. Fred R. Dallmayr (New York: Marcel Dekker, 1978), pp. 17-27

สำหรับในประเทศไทย การวิพากษ์วิจารณ์ประชาธิปไตยแบบตัวแทนเกิดขึ้นมากในช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาคม พ.ศ. 2535 และการวิจารณ์ได้เกิดมากยิ่งขึ้นไปอีกในช่วงเหตุการณ์ชุมนุมขับไล่ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2548 สำหรับเหตุการณ์หลัง ประชาชนเริ่มชุมนุมกันในนามของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2549²⁴ สำหรับช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาคม พ.ศ. 2535 หลายฝ่าย ได้แก่ ประชาชน นักการเมือง นักวิชาการ สื่อมวลชน และองค์กรเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทางการเมือง พัฒนาการที่เกิดขึ้นใหม่คือ การที่ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาของรัฐธรรมนูญด้วย

การก่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นการปรับทิศทางการเมืองไทยที่น่าสนใจ ฉันทนา บรรพศิริโชติ ชี้ว่า นับเป็นครั้งแรกที่มีการต่อรองระดับชาติระหว่างชนชั้นนำที่ขับเคลื่อนแข่งขันกันเองกับประชาชน และก็ไม่เคยมีครั้งใดที่ผ่านมาที่ประชาชนจะสามารถระดมกำลังของตนเองเพื่อผลักดันระเบียบวาระทางการเมืองในระดับนี้ได้โดยไม่สูญเสียเลือดเนื้อ และนี่คือความสำคัญของการเคลื่อนไหวของพลเมือง ดังนั้นในส่วนของเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 นับตั้งแต่กรอบเบื้องต้นของการร่างรัฐธรรมนูญ เจตจำนงของสภาร่างรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ จึงเป็นการส่งเสริมการสร้างการเมืองภาคพลเมืองเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น²⁵

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณานัยสำคัญของการมีส่วนร่วมตามกลไกที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น จะพบว่า เป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแต่ในระดับของการรับรู้ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นเป็นส่วนใหญ่นั้น²⁶

นักวิชาการหรือนักวิจารณ์การเมืองไทยบางท่านมองว่า การอาศัยแต่สภาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสังคมนั้น ไม่เพียงพอ ดังจะเห็นได้จากทฤษฎีของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่กล่าวว่า

“ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เราใช้กันอยู่นั้น ไม่พอเพียงสำหรับการดูแล

²⁴ นงนุช สิงหเดชะ. ก็เพราะ ‘ชาติ’ สำคัญจึงต้องลุกขึ้นไววาย. มติชนรายวัน (22 มีนาคม 2549): 6.

²⁵ Chantana Babpasirichote, Civil society : A new chapter of Thailand political reform? [Online]. (n.d.) Available from: [http://qsiver.queensu.ca/webasia/chant.\[2005, March 15\]](http://qsiver.queensu.ca/webasia/chant.[2005, March 15])

²⁶ Ibid., same pages.

สังคมโดยองค์รวม...ผมไม่คิดว่าลำพังกระบวนการทางการเมืองในสภาต่างๆ เพียงอย่างเดียวจะสามารถขจัดปัดเป่าทุกข์ร้อนที่มีอยู่ในประเทศไทยให้หมดไป หากเราจำเป็นต้องขยายกรอบประชาธิปไตยให้กว้างขึ้น ไม่ให้จำกัดขอบเขตอยู่แค่การเลือกคนมาคุมอำนาจ และปล่อยให้ประชาชนรอรับการดูแลอย่างเฉื่อยเนือย”²⁷

แม้เสกสรรค์จะเห็นความสำคัญของระบอบรัฐสภา การเลือกตั้ง สิทธิเสรีภาพและความตั้งใจดีของนักการเมืองและชนชั้นนำบางท่าน แต่เขาเห็นว่าไม่พอเพียง เขาชี้ว่าระบอบการเมืองควรขยายสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน ซึ่งหมายถึงประชาธิปไตยโดยตรง ให้ประชาชนใช้อำนาจบางด้านได้โดยไม่ผ่านตัวแทน²⁸

สำหรับในช่วงเหตุการณ์ชุมนุมขับไล่นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2548 นั้น สื่อต่างๆ ได้วิพากษ์วิจารณ์ข้อเสียของระบบประชาธิปไตยตัวแทนในประเทศไทยไว้หลายประการเช่น

การวางแผนโครงการขนาดใหญ่โดยไม่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ²⁹
องค์กรตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ไม่สามารถเป็นที่พึ่งพาให้กับประชาชน³⁰
ปัญหาวิกฤตความไว้วางใจต่อตัวผู้นำ³¹

นักวิชาการหลายท่านได้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาของประชาธิปไตยไทย เช่น รศ.ดร. ธเนศวร์ เจริญเมืองที่กล่าวว่า “ผมจึงสรุปว่า ประชาธิปไตยไทยขณะนี้ เป็นประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้ง มีพรรคการเมือง มีรัฐธรรมนูญ แต่มีวิธีการปฏิบัติการตามแบบเผด็จการหลายประการมาก”³²

²⁷ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. ประเทศไทยบนเส้นทางประชาธิปไตย : บทสำรวจปัญหาและทางออก. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 50 (24-30 ตุลาคม 2546): 20.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

²⁹ สิริวิชญ์. รายงานพิเศษ: รื้อรอย เผด็จการในประชาธิปไตยไทย. เนชั่นสุดสัปดาห์ 4 (ฉบับที่ 718): หน้า 21.

³⁰ สิริวิชญ์. รายงานพิเศษ: รื้อรอย เผด็จการในประชาธิปไตยไทย, หน้า 21.

³¹ เพ็ญ นักเรียนนอก madpitch@yahoo.com. เรื่องไม้ๆ นักเรียนนอก: ทำไมความไว้วางใจจึงเป็นเรื่องสำคัญ. เนชั่นสุดสัปดาห์ 4 (24 กุมภาพันธ์ 2549): 32-33.

³² สิริวิชญ์. รายงานพิเศษ: รื้อรอย เผด็จการในประชาธิปไตยไทย, หน้า 21.

ทางฝ่ายพรรคไทยรักไทยก็ให้นิยามประชาธิปไตยไว้อย่างคับแคบด้วยการให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง และการอ้างความชอบธรรมในการเป็นผู้นำเพียงแค่ว่าคะแนนเสียงส่วนใหญ่เท่านั้น ทศนะดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นได้จาก สารไทยรักไทย

“หากเมื่อใดประชาชนปฏิเสธไม่ยอมรับคำตัดสินของคะแนนเสียงเลือกตั้งและไม่ยอมรับว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยโดยผ่านกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ดังนั้น ทุกฝ่ายต้องอดทนที่จะให้กลไกการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเริ่มต้นไว้อย่างดีแล้วสามารถพัฒนาต่อไปสู่คุณภาพใหม่อย่างยั่งยืน อย่าขัดขวางหรือหยุดยั้งพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยไทย”³³

ขณะเดียวกัน นักวิชาการบางท่านก็ออกมาปฏิเสธแนวความคิดของนายกรัฐมนตรีที่อ้างความชอบธรรมในการเป็นผู้นำตามสารข้างต้น ดังที่เสรี วงศ์มณฑาชี้ว่า

“ที่กล่าวมาๆ คือคำพูดของนายกฯ ที่เกิดขึ้นแล้วซ้ำเล่าอีกว่า จะเอาคะแนนเลือกตั้งครั้งนี้มายืนยันว่าเขาถูกต้องแล้ว และคนที่ต่อต้านเขาเป็นฝ่ายผิด พอฟังอย่างนี้ เราก็รู้สึกว้าว! พุดอย่างนี้ไม่ได้ เพราะการเลือกตั้งมันเป็นเพียงหนึ่งในกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งการที่จะได้คะแนนเสียงเท่าไร? บังคับมีหลายข้อ ไม่ได้มีปัจจัยจากที่ว่า คุณทักษิณเป็นนายกฯ ที่ดีจริงนะ”³⁴

ทศนะของนักวิชาการ สื่อมวลชน และผู้ชุมนุมประท้วง รวมถึงนักการเมืองฝ่ายค้านเกี่ยวกับความหมายของประชาธิปไตยแตกต่างจากทศนะของนายกรัฐมนตรีและพรรคไทยรักไทยมาก ขณะที่ฝ่ายแรกมองว่าประชาธิปไตยรวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครอง และการเปิดกว้างให้ประชาชนมีส่วนร่วม แต่ฝ่ายหลังมองว่า ประชาธิปไตยคือกระบวนการที่ประชาชนเลือกตั้งผู้นำให้มาบริหารประเทศ เห็นได้ชัดเจนว่า ทศนะฝ่ายแรกมีแนวทางแบบประชาธิปไตยทางเลือก ขณะที่ฝ่ายรัฐบาลยังยึดติดกับกรอบคิดประชาธิปไตยแบบตัวแทนตามทศนะของจุมปีเตอร์เป็นสำคัญ

เนื่องจากหลายฝ่ายในประเทศมองว่าประชาธิปไตยตัวแทนมีปัญหา และแสวงหาทางแก้ไขด้วยการเปิดกว้างให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นอันเป็นแนวทางที่ประชาธิปไตยทางเลือกสนับสนุน ดังนั้น การศึกษาแนวคิดของนักคิดประชาธิปไตยตะวันตกที่ได้นำเสนอทฤษฎีอย่างเป็นระบบทั้งในแบบตัวแทนและทางเลือกโดยการมองในเชิงเปรียบเทียบในประเด็นแนวคิดเรื่องธรรม

³³ พรรคไทยรักไทย. “สารไทยรักไทยฉบับที่ 4 : ประชาธิปไตยหายไปไหน” *Bangkok Post* (20 March 2005): 8.

³⁴ กัตัญญ ประยูรศักดิ์ศิลป์. “ยามนี้ทุกคนต้องเลือกข้าง มันเป็นเรื่องความดี กับความไม่ดี” *รศ. ดร. เสรี วงษ์มณฑา. เนชั่นสุดสัปดาห์* 14 (24 มีนาคม 2549): 86.

ชาติมนุษยซึ่งพื้นฐานที่สนับสนุนแนวคิดประชาธิปไตยจะช่วยให้เราเข้าใจถึงข้อดี ข้อเสียของแนวคิดแต่ละฝ่าย และมองเห็นหนทางแก้ไขต่างๆ ที่นักคิดประชาธิปไตยทางเลือกนำเสนอได้

ง. ทฤษฎีประชาธิปไตยทางเลือก

นักคิดประชาธิปไตยชาวตะวันตกหลายคนได้วิพากษ์วิจารณ์ถึงจุดบกพร่องต่างๆ และเสนอแนวคิดประชาธิปไตยทางเลือกต่างๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ดังนั้น การศึกษาแนวคิดของนักคิดเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในฐานะเป็นบทเรียนทางความคิด เกี่ยวกับการมองปัญหาและแนวทางแก้ไขต่างๆ เกี่ยวกับประชาธิปไตยตัวแทน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีขอบเขตในการศึกษาแนวความคิดประชาธิปไตยทางเลือกต่างๆ อันได้แก่ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy) ประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรง (radical democracy) และ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) เนื่องจากแนวคิดประชาธิปไตยทางเลือกเป็นแนวคิดใหม่ ดังนั้นผู้ศึกษาจะอธิบายความเป็นมา และแนวคิดต่างๆ เหล่านี้เป็นพิเศษเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ต่อไป แนวคิดประชาธิปไตยในแต่ละรูปแบบมีที่มาและลักษณะกว้าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

หลายปีหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำหรือแบบสมจริงได้รับการยอมรับในฐานะเป็นมาตรฐานของการเมืองประชาธิปไตย ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวมีการท้าทายจากระบบการปกครองทางเลือกที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย ทำให้ผู้สนับสนุนประชาธิปไตยส่วนใหญ่จึงเต็มใจที่จะยอมรับรูปแบบทฤษฎีประชาธิปไตยที่เน้นชนชั้นนำ และหลีกเลี่ยงที่จะขยายการมีส่วนร่วมของพลเมือง

จนมาถึงในศตวรรษที่ 1960 ประชาธิปไตยเสรีนิยมของตะวันตก รวมถึงประชาธิปไตยที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ในเยอรมันและอิตาลีได้พิสูจน์ให้เห็นถึงความมั่นคงและประสิทธิภาพในการปกครอง มติเอกฉันท์เห็นพ้องแบบเคนส์ทำให้สภาพสังคมการเมืองมีเสถียรภาพ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นลดลงอย่างเห็นได้ชัด ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจทำให้เกิดบรรยากาศแห่งการประนีประนอม มาตรฐานการครองชีพ และระดับการศึกษาของประชาชนที่เพิ่มขึ้น พลเมืองหลายคนโดยเฉพาะคนรุ่นหนุ่มสาวเริ่มคาดหวังถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เช่นการที่คนรุ่นหนุ่มสาวเคลื่อนไหวต่อต้านสงครามในทศวรรษที่ 1960³⁵ และเริ่มตั้งคำถามกับข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมของพลเมืองในชีวิตทางการเมือง ซึ่งนักวิชาการทฤษฎีประชาธิปไตยเริ่มวิพากษ์วิจารณ์ตัวแบบประชาธิปไตยแบบซุมปีเตอร์ว่าเป็นแบบชนชั้นนำมากเกินไป

³⁵ John D. Nagle and Alison Mahr, *Democracy and democratization*, pp. 8-12.

ขณะที่ถ้อยคำยอดนิยมในทศวรรษที่ 1950 คือ “ความเมินเฉย” ในทศวรรษที่ 1960 ถ้อยคำยอดนิยมคือ “การมีส่วนร่วม”³⁶ ในทศวรรษที่ 1960 นี้เป็นช่วงเวลาที่กระแสการมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างสูง ภาครัฐได้ตอบรับกระแสนี้ด้วยเช่นกัน ในปลายทศวรรษดังกล่าว สองฝั่งฟากแอตแลนติกได้มีกระแสเสียงที่แสดงความน่าปรารถนาของการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางมากขึ้นในกระบวนการปกครอง สหราชอาณาจักรสนับสนุนให้มีการสำรวจทัศนคติของมหาชนเพื่อสอบถามว่าประชาชนต้องการให้รัฐบาลทำอะไร ซึ่งในอังกฤษ โดยมากประชาชนต้องการให้รัฐบาลปรับปรุงถนนหนทางให้ดีขึ้น ให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้มากขึ้น และ ให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจมากขึ้น ขณะที่ใน สก๊อตแลนด์ และ เวลส์ ประชาชนต้องการการกระจายอำนาจมากขึ้น ดังนั้น รัฐบาลจึงได้มีแผนการถ่ายโอนอำนาจ(devolution) ให้กับ สก๊อตแลนด์ และ เวลส์ อย่างไรก็ตาม ในปี 1979 รัฐบาลได้ยกเลิกการถ่ายโอนอำนาจเนื่องจากผลการประชามติแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่พอใจกับแผนดังกล่าว³⁷

นับตั้งแต่ปี 1970 มีการเปลี่ยนแปลงที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางขึ้นในกระบวนการทางการเมือง ในอังกฤษ การเติบโตของพรรคขนาดเล็กล่วงคูลกับอิทธิพลของสองพรรคใหญ่ พรรคประชาธิปไตยสังคมนิยมสถาปนาขึ้นและได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง นักชาตินิยมเวลส์ และสก๊อต มีบทบาทสำคัญในการเมืองระดับชาติ กลุ่มกดดันประเด็นเดียวเติบโตมากยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มการเคหะ กลุ่มสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ก็เพิ่มขึ้นด้วย เช่น การมีส่วนร่วมในสภาพสุขภาพของชุมชนท้องถิ่น หรือ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกในหน่วยงานปกครองของโรงเรียน และหลายโรงเรียนก็มีนักเรียนร่วมเป็นสมาชิกอยู่ในหน่วยดังกล่าวด้วย³⁸

สำหรับในสหรัฐอเมริกา โยบายต่อต้านความยากจนได้เปิดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในระดับสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้³⁹ การเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มากขึ้นคือ การที่กลุ่มกดดันประเด็นเดียวกลับเพิ่มจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้ รัฐบาลหลายรัฐในสหรัฐอเมริกาก็ได้ใช้การริเริ่มกฎหมาย(initiative) และประชามติในการเปลี่ยนแปลงกฎหมายของรัฐเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นในรัฐแคลิฟอร์เนีย ในปี

³⁶Keith Graham, The battle of democracy : Conflict . consensus and the individual (Brighton : Wheatsheaf Books, 1986), p. 149.

³⁷ Anthony H. Birch, Concepts and theories of modern democracy (London: Routledge, 1993), pp. 92-93.

³⁸Ibid., same pages.

³⁹ Carole Pateman, Participation and democratic theory, p. 1.

1978 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงกฎหมายด้วยวิธีประชามติทำให้รัฐบาลแก้ไขกฎหมายภาษีทรัพย์สินให้ลดอัตราภาษีลงน้อยกว่าครึ่งหนึ่งจากอัตราภาษีเดิม⁴⁰

แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมพัฒนาขึ้นจากการวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำแบบจุมปีเตอร์ และ วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดพหุนิยมคลาสสิกที่มองว่าอาณาบริเวณทางการเมืองที่แข็งขันเปิดให้เฉพาะกับ รัฐบาล ผู้นำกลุ่มผลประโยชน์ ขณะที่แนววิเคราะห์แบบประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำและพหุนิยมคลาสสิกมองว่า เสถียรภาพของประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับความเฉาของพลเมืองทั่วไป นักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกลับส่งเสริมให้พลเมืองขยายการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันให้มากที่สุดและส่งเสริมคุณธรรมในเรื่องความสมัครสมานสามัคคีเป็นเอกภาพ⁴¹

แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเห็นด้วยกับแนวคิดของจอห์น สจีวิต มิลล์ ที่มองว่าการมีส่วนร่วมมีคุณค่าในตัวเองในด้านการพัฒนาคุณธรรมและความสามารถของปัจเจกบุคคล สำหรับในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ตัวตนของเบนจามิน บาร์เบอร์ (Benjamin Barber) ที่ชื่อ “ประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง” (Strong Democracy) บาร์เบอร์ให้นิยามประชาธิปไตยแบบเข้มแข็งไว้ว่า หมายถึง รูปแบบการปกครองที่ประชาชนทั้งหมดปกครองตนเองด้วยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกิจการสาธารณะบางอย่าง อย่างน้อยที่สุด ก็ในบางเวลา

(2) ประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรง⁴²

ในการนำเสนอแนวคิดประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรง ผู้ศึกษาจะนำเสนอแนวความคิดของมูฟ และ ลาคลาว ซึ่งร่วมกันเขียนหนังสือชื่อ “การครองความเป็นใหญ่ และยุทธศาสตร์แนวสังคมนิยม: ไปสู่การเมืองประชาธิปไตยแบบรุนแรง” (Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics) หนังสือเล่มดังกล่าวได้ตีพิมพ์ในปี 1985 บริบทเวลานั้น คือ การต่อสู้ทางสังคมนิยมใหม่ๆ ปรากฏขึ้นเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย ทั้งใน

⁴⁰ Anthony H. Birch, Concepts and theories of modern democracy, pp. 92-93.

⁴¹ Frank Cunningham, Theories of democracy : A critical introduction (Routledge: London, 2002),p. 123.

⁴² Ernesto Laclau and Chantal Mouffe, Hegemony and socialist strategy : Towards a radical democratic politics, trans. Winston Moore and Paul Cammock (London: Verson, 1985), pp. 149-183.

ประเทศอุตสาหกรรมเอง และในประเทศริมขอบของทุนนิยม เช่น การเคลื่อนไหวในนามของกลุ่มสตรีนิยม กลุ่มรักษาสีสิ่งแวดล้อม กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มรักร่วมเพศ เป็นต้น

ขณะเดียวกันฝ่ายซ้ายซึ่งมีเป้าหมายในการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและความเสมอภาคประสพกับปัญหาวิกฤตในทางทฤษฎี และในทางปฏิบัติ มูฟและลาคลาวชี้ว่าประเพณีความคิดแบบมาร์กซ์ไม่สามารถอธิบายบทบาทของแรงงาน รัฐ และการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ได้เพราะชนชั้นแรงงานไม่ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนและมีทิศทางในการต่อสู้ที่ก้าวหน้าเสมอไป รัฐไม่ได้เป็นฝ่ายกดขี่เสมอไป และการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ก็ไม่ใช่ว่าการเคลื่อนไหวที่ไม่สำคัญแต่กลับมีศักยภาพในการขยายเสรีภาพไปมากกว่ากลุ่มชนชั้นแรงงาน การที่กลุ่มต่างๆ จำนวนมากต่อสู้กับความไม่เสมอภาค แสดงถึงความขัดแย้งที่ขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง มูฟและลาคลาวมองความขัดแย้งที่กว้างขวางนี้ในแง่ดีว่า เป็นศักยภาพในการพัฒนาไปสู่สังคมที่เสมอภาคและเสรีมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม บริบท ณ ขณะที่มูฟและลาคลาวนำเสนอทฤษฎีของพวกเขา นั้น มีอุปสรรคต่างๆ ในการบรรลุถึงศักยภาพดังกล่าว อันได้แก่

ประการแรก กลุ่มอนุรักษนิยมใหม่(หรือที่ลาคลาวและมูฟเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าฝ่ายเสรีนิยมหัวอนุรักษ)ซึ่งเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่กลุ่มหนึ่งได้กระจายแนวคิดที่ต่อต้านความเสมอภาคของมนุษย์ออกไปจนได้รับความนิยมน้อยมาก แนวคิดดังกล่าวมองว่าเสรีภาพหมายถึงการปราศจากการแทรกแซงโดยรัฐหรือปัจเจกบุคคลอื่น ดังนั้นฝ่ายนี้จึงปฏิเสธการจัดสวัสดิการให้กับคนยากไร้ และปฏิเสธการต่อสู้เรียกร้องความเสมอภาคในด้านต่างๆ

ประการที่สอง กลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่อื่นๆ และกลุ่มแรงงานต่างต่อสู้ทางการเมืองโดยไม่ได้มองว่าการต่อสู้ของกลุ่มตนเชื่อมโยงกับการต่อสู้ของกลุ่มอื่นๆ หรือไม่ ดังนั้น กลุ่มต่างๆ แต่ละกลุ่ม ไม่มีพลังแข็งแกร่งพอที่จะต่อสู้กับวาทกรรมที่ต่อต้านความเสมอภาคระหว่างมนุษย์ นอกจากนี้ การไม่มองเห็นความเชื่อมโยงกันอาจทำให้การต่อสู้ของกลุ่มต่างๆ นั้น ละเมิดสิทธิของกันเองก็ได้

ประการที่สาม จินตนาการของฝ่ายซ้ายที่ยึดถือแนวคิดที่มูฟและลาคลาวเรียกว่าแก่นสารนิยม(essentialism)หรือแนวคิดแบบรากฐานนิยม(foundationalism)เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมประชาธิปไตย และไม่สอดคล้องกับสังคมนิยม แนวคิดดังกล่าวเชื่อว่ามีความจริงแก่นแท้(ความจริงรากฐานที่ก้าวข้ามเวลาและสถานที่)ที่กำหนดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ อันได้แก่ อุดมการณ์ของผู้ที่จะเป็นแก่นนำในการต่อสู้ และ ทิศทาง หรือ เนื้อหา ในการต่อสู้อย่างตายตัว

ขณะที่แนวคิดรากฐานนิยมมองว่ามีความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ลาคลาวและมูฟมองว่าความหมายต่างๆ เป็นสิ่งที่ได้รับการสร้างขึ้น ดังนั้นอัตลักษณ์ของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองจึงไม่ตายตัว และไม่มีกลุ่มใดเป็นผู้นำอย่างแท้จริงในการต่อสู้เพื่อความเสมอภาค

มูฟและลาคลาวเห็นว่าการศึกษาที่ความคิดแบบมาร์กซ์มองว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มแรงงานมีบทบาทนำในการพัฒนาประชาธิปไตยกลับเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยเสียเอง เนื่องจากมุมมองดังกล่าวลดบทบาทขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ๆ ที่กลุ่มเหล่านี้มีศักยภาพมากที่สุดในการส่งเสริมประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะกลุ่มเหล่านี้มีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นกลุ่มต่างๆ จึงสามารถช่วยกันขยายความเสมอภาคและอิสรภาพให้เกิดขึ้นทั่วไปในสังคม

มูฟและลาคลาวชี้ว่า งานของฝ่ายซ้ายคือการกระจายแนวคิดประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรงให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเสรีนิยมไปในทิศทางของพหุนิยมและเข้มข้นรุนแรง ซึ่งผู้เขียนชี้ว่าการขยายอุดมการณ์ดังกล่าวให้เป็นที่ยอมรับในสังคมเป็นไปได้เพราะความหมายเป็นสิ่งที่ได้รับการสร้างขึ้น ไม่มีความหมายใดๆ ที่ได้รับการกำหนดไว้อย่างแน่นอน ความไม่ตายตัวนี้เปิดโอกาสให้ฝ่ายกำหนดอัตลักษณ์ร่วมกันด้วยการยอมรับกรอบคิดประชาธิปไตยพหุนิยมรุนแรงพร้อมกันกับเปิดโอกาสให้การขยายกรอบคิดดังกล่าวให้เป็นไปได้อย่างกว้างขวางโดยปราศจากอุปสรรคทางความคิดในการยึดติดกับความจริงรากฐานจนปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์และสกัดกั้นแนวร่วมในการต่อสู้เพื่อให้สังคมเสรีและเสมอภาคกันยิ่งขึ้น

ในส่วนของความหมายของคำว่าประชาธิปไตยแบบรุนแรง(radical democracy) นั้น ลาคลาวและมูฟได้อธิบายความหมายของคำดังกล่าวด้วยการอธิบายแต่ละคำดังต่อไปนี้ อันได้แก่คำว่า ประชาธิปไตย พหุนิยม และ รุนแรง นั้นหมายความว่าอย่างไร

“ประชาธิปไตย” หมายถึง การมี“จินตนาการแบบเสมอภาคนิยม” จินตนาการดังกล่าวซึ่งมูฟและลาคลาวให้ความหมายว่าเป็นการรับรู้ว่ามี ความไม่เสมอภาคบางอย่างในสังคมและผู้ที่รับรู้ความไม่เสมอภาคต้องการที่จะต่อสู้เพื่อยุติความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคนั้น จินตนาการดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้ปัจเจกบุคคลรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อร่วมมือกันต่อสู้

“พหุนิยม” หมายถึง การมีเสรีภาพอย่างกว้างขวาง มูฟและลาคลาวชี้ว่าสังคมประชาธิปไตยควรส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองให้มากมายหลากหลายกลุ่ม

---

* ผู้ศึกษาได้รับคำแนะนำจากท่านอาจารย์ชลธิศให้พิจารณาการอธิบายความหมายของคำว่า radical democracy โดยมูฟและลาคลาว

“รุนแรง” หมายถึง การมีความเสมอภาค หรือความเป็นอิสระเอกเทศ มุฟและลาคลาวเสนอแนะให้กลุ่มที่ทำการต่อสู้ทางการเมืองนั้นมีความเป็นอิสระเอกเทศต่อกัน ซึ่งหมายถึงแต่ละกลุ่มนั้นเสมอภาคกัน

มุฟและลาคลาวชี้ว่า สังคมประชาธิปไตยจะต้องมีทั้งลักษณะที่เป็นพหุนิยม และลักษณะที่รุนแรง(ความเสมอภาค หรือ ความเป็นอิสระเอกเทศ) ความเป็นพหุจะเข้มข้นรุนแรงได้ก็ต่อเมื่อ กลุ่มต่างๆ มีความเป็นอิสระเอกเทศ มุฟและลาคลาวมองว่าในการส่งเสริมความเสมอภาคนั้น ระเบียบสังคมจะต้องป้องกันการกระจุกตัวของอำนาจ มุฟและลาคลาวจึงปฏิเสธการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการรวมศูนย์อำนาจในรูปแบบต่างๆ ที่สกัดกั้นไม่ให้ผู้กระทำการทางการเมืองเข้ามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการต่อสู้เพื่อความเสมอภาค มุฟและลาคลาวไม่ยอมรับการปฏิวัติด้วย เพราะมุฟและลาคลาวมองว่าการปฏิบัติคือการรวมศูนย์ของอำนาจเช่นกัน

ประชาธิปไตยแบบรุนแรงที่ไม่เป็นพหุนิยมคือประชาธิปไตยที่กลุ่มบางกลุ่มเท่านั้นที่มีความเป็นอิสระเอกเทศ และกลุ่มเหล่านี้ก็คัดค้านข้อเรียกร้องต้องการของกลุ่มอื่นๆ เพราะฉะนั้นประชาธิปไตยแบบนี้จึงเข้ากัน ไม่ได้กับสภาพสังคมพหุนิยมที่พลเมืองมีความแตกต่างหลากหลาย และต้องการความเป็นอิสระเอกเทศ ในการขยายความเสมอภาคให้เป็นไปอย่างกว้างขวาง มุฟและลาคลาวเสนอให้ฝ่ายซ้ายปฏิเสธแนวคิดที่เป็นอุปสรรคสำคัญ นั่นคือ แนวคิดแบบแก่นสารนิยม

หากว่ากลุ่มต่อสู้ทางการเมืองต่างๆ ยอมรับระเบียบประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรง สังคมก็จะมีเสรีภาพและความเสมอภาคอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ กลุ่มเคลื่อนไหวแต่ละกลุ่มก็มีความเป็นอิสระเอกเทศ โดยที่แต่ละกลุ่มเคารพกันและกันโดยไม่ละเมิดสิทธิของตนเอง กลุ่มต่างๆ จะรวมกันเป็นเครือข่ายที่ทุกฝ่ายมีเป้าหมายเดียวกันในการต่อสู้เพื่อยุติความไม่เสมอภาคของสังคม ขณะที่แต่ละกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องความเสมอภาคในประเด็นหนึ่งๆ โดยมีกลุ่มอื่นๆ เข้ามาช่วยด้วย และทุกกลุ่มจะต้องร่วมกันกำหนดระเบียบวาระในการต่อสู้ร่วมกันว่าปัญหาความไม่เสมอภาคใดที่รุนแรงที่สุด อะไรคือสาเหตุ และจะหาทางแก้ไขร่วมกันได้อย่างไร

การที่กลุ่มต่างๆ รวมเป็นเครือข่ายและขยายอุดมการณ์ประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรงให้กว้างขวางไปทั้งสังคมนั้นมีประโยชน์สองประการได้แก่ ประการแรก การรวมตัวเป็นเครือข่ายเพิ่มความเป็นอิสระเอกเทศและความเสมอภาคของแต่ละกลุ่มเพราะกลุ่มต่างๆ สามารถช่วยเหลือกันและกัน ประการที่สอง การรวมตัวเป็นเครือข่ายเป็นการป้องกันและต่อต้านการขยายแนวคิดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความเสมอภาคของมนุษย์เช่น แนวคิดอนุรักษนิยมใหม่ และต่อต้านแนวคิดอำนาจนิยมไม่ให้พลเมืองทั่วไปให้การยอมรับอย่างกว้างขวางด้วย ดังนั้น ประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรงจึงสามารถจะธำรงรักษาเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตยไว้ได้

เนื่องจากว่าแนวคิดประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรงเป็นแนวคิดที่ใหม่ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงทบทวนวรรณกรรมไว้ ณ เชิงอรรถเสริมความ ณ ที่นี้เพื่อให้ผู้อ่านที่สนใจแนวคิดนี้ได้ศึกษาต่อไป

ตามทัศนะของผู้ศึกษา การอธิบายความแบบย่อเกี่ยวกับประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรงตามแนวคิดของมูฟและลาคลาวได้ดีที่สุดในการเข้าใจแนวคิดหลักพื้นฐานคือ บทความของ Moya Lloyd ที่ชื่อ The End of Ideology? หน้า 230-237 บทความชิ้นนี้อยู่ในหนังสือที่ชื่อว่า Political Ideologies: An Introduction หนังสือที่อธิบายแนวคิดประชาธิปไตยพหุนิยมรุนแรงได้ละเอียดที่สุดคือ งานของ Anna Marie Smith, Laclau and Mouffe: The radical democratic imaginary ส่วนสรุปย่อเกี่ยวกับเนื้อหาของ “การครองความเป็นใหญ่ และยุทธศาสตร์แนวสังคมนิยม” ที่ใช้ได้ แต่มีเนื้อหาแน่นหนักไปที่การครองความเป็นใหญ่ซึ่งเป็นกรอบในการวิเคราะห์คือ บทความของ David Howarth ที่ชื่อ Hegemony, political subjectivity and radical democracy ในหนังสือ Laclau : A Critical Reader ซึ่งมีบรรณาธิการคือ Simon Critchley และ Oliver Marchart ผู้สนใจแนวคิดของ Laclau เป็นพิเศษควรอ่านเล่มนี้ บทความสั้นๆ ที่ช่วยให้เข้าใจแนวคิดโดยรวมของประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรงได้แก่ บทความในหนังสือ Socialism and Democracy บรรณาธิการคือ David McLellan และ Sean Sayers โดยบทความที่น่าสนใจได้แก่ Introduction โดย Sean Sayers และ Socialism, Radical Democracy, and Class Politics โดย Andrew Gamble และหนังสือ The Return of the political ผู้แต่งคือ Chantal Mouffe ในเล่มนี้ บทความที่น่าสนใจคือ Introduction: For an Agonistic Pluralism และ Radical Democracy: Modern or Postmodern? และ Feminism, Citizenship and Radical Democratic Politics และ บทความที่ชื่อ Radical Democracy and Hegemony หน้า 68-71 ใน Global Democracy, Social Movement and Feminism โดย Catherine Eschle บทความนี้แยกแยะความแตกต่างระหว่างประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรงกับการเมืองแห่งความแตกต่าง(Politics of Difference) เช่นแนวคิดของ William Connolly และ Judith Butler ไว้ อย่างชัดเจนและกระชับ ในหน้า 72 และ 79 ส่วนหนังสือภาษาไทยที่อธิบายเกี่ยวกับประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรงคือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ โดย ไชยรัตน์ เจริญศิลป์โอฬาร และ บทความที่ชื่อ ประชาสังคมและสิทธิในการไม่เชื่อฟังรัฐของประชาชน โดย ไชยรัตน์ เจริญศิลป์โอฬาร เช่นกัน ในหนังสือ จุดจบรัฐชาติสู่...ชุมชนชาติไทย หน้า 173-189 บรรณาธิการคือ ทิทยา ว่องกุล สำหรับงานเขียนของไชยรัตน์ไม่ได้กล่าวถึงเฉพาะแต่ความคิดของลาคลาวและมูฟ แต่กล่าวรวมถึงนักคิดที่มีกระแสความคิดเดียวกันเรื่องความหมายของการเมือง การขยายการรวมกลุ่มคนในสังคมให้เคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างกว้างขวาง และปฏิเสธรวมศูนย์อำนาจรัฐ และอื่นๆ ดังนั้นทัศนะของมูฟและลาคลาวใน “การครองความเป็นใหญ่ และยุทธศาสตร์แนวสังคมนิยม” จึงไม่เท่ากับเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือเล่มนี้ เช่น ไชยรัตน์อธิบายความหมายของคำว่า radical แตก

(3) ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ หรือการตัดสินใจโดยการอภิปรายในท่ามกลางพลเมืองที่เสรีและเท่าเทียมกันมีอายุเก่าแก่เท่ากับประชาธิปไตยที่ถือกำเนิดขึ้นมาในเอเธนส์ สมัยเพริคลีส(Pericles) เมื่อ 5 B.C.⁴³ ลักษณะการปรึกษาหารือทางการเมืองในประชาธิปไตยเอเธนส์ นั่นคือ นักพูดจำนวนน้อยที่อภิปรายถกเถียงนั้นต้องชักจูงใจผู้ฟัง⁴⁴

ประชาธิปไตยเอเธนส์สิ้นสุดลงใน 322 B.C. สองพันปีต่อมาระบอบประชาธิปไตยได้ปรากฏขึ้นอีกครั้งในรูปแบบตัวแทน การปรึกษาหารือทางการเมืองก็เปลี่ยนแปลงลักษณะไปด้วย นักพูดในสมัชชาที่มาจากการเลือกตั้งไม่ต้องพูดเพื่อชักจูงใจพลเมืองให้ร่วมตัดสินใจนโยบาย แต่การปรึกษาหารือมีรูปแบบที่จำกัดวงไว้แต่กับชนชั้นนำ เช่น นักการเมืองและผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานการเมือง

นักคิดประชาธิปไตยตัวแทนส่วนใหญ่(นักคิดทุกท่านยกเว้น จอห์น สจ๊วต มิลล์)มองว่าการปรึกษาหารือไม่สามารถแก้ไขข้อบกพร่องทางศีลธรรมของมนุษย์ได้ ขณะที่ จอห์น สจ๊วต มิลล์ มองว่าแม้มหาชนจะขาดทักษะในการใช้เหตุผล แต่มหาชนก็สามารถพัฒนาทักษะดังกล่าวขึ้นได้จากการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือทางการเมือง การมีส่วนร่วมดังกล่าวยังพัฒนามนุษย์ให้ดีขึ้น นักประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือสมัยใหม่เห็นด้วยกับทัศนะสองประการของมิลล์ แต่ปฏิเสธทัศนะที่ว่ามหาชนโง่เขลา แนวความคิดของจอห์น สจ๊วต มิลล์ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการปรึกษาหารือ นักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและแบบปรึกษาหารือต่างก็อ้างถึงทัศนะของเขา

ต่างจาก มูฟและลาคลาว นอกจากนี้อาชีพที่ไซรต์นอร์ธบายรัฐเป็นแง่ลบ ขณะที่มูฟและลาคลาวมองว่ารัฐจะมีบทบาทในทางบวกหรือลบก็ได้ และไซรต์นอร์ธบาย เป้าหมายของขบวนการเคลื่อนไหวไม่ต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐ และ ส่วนมูฟและลาคลาวมองว่าเป้าหมายหลักของกลุ่มต่างๆ ควรเป็นการต่อสู้กับความไม่เสมอภาค ซึ่งเป้าหมายหลักคือการต่อสู้กับระบบทุนนิยม และวิธีการที่สำคัญที่สุดคือ การที่กลุ่มต่างๆ มีอำนาจในการตัดสินใจนโยบายทางการเมือง แต่มูฟและลาคลาวไม่เห็นด้วยกับการปฏิวัติรวบอำนาจ พวกเขาเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงควรเกิดจากการที่กลุ่มต่างๆ รวมทั้งนักการเมืองยินยอม โดยพวกเขาเห็นว่าโครงการของพวกเขาเป็นไปได้ด้วย เป็นต้น

⁴³ Jon Elster, *Deliberative democracy* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), p. 1.

⁴⁴ *Ibid.*, p. 2.

ทางด้านความแตกต่างระหว่างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและแบบปรึกษาหารือ นั่นคือ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเน้นว่าการปรึกษาหารือสร้างความชอบธรรมให้กับกระบวนการตัดสินใจแบบร่วมหมู่ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมองการเป็นตัวแทนในแง่ลบ ขณะที่ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือมองว่า การเป็นตัวแทนเป็นสิ่งจำเป็นในอาณาเขตรัฐขนาดใหญ่ และก็นำปรารณาด้วย แต่ตัวแทนและพลเมืองต้องร่วมกันปรึกษาหารือ

ในส่วนของการากฐานทางปรัชญาของทฤษฎีประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือนั้นมีสามประการได้แก่

รากฐานที่หนึ่ง คือปฏิกริยาต่อแนวคิดและการวิเคราะห์การเมืองในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่มองว่าการตัดสินใจทางการเมืองมาจากการรวบรวมผลประโยชน์ส่วนตัว ทั้งนี้ นักคิดคนสำคัญคือ แอนโทนี ดาวน์ส์ (Anthony Downs) นักคิดคนสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากในการปฏิเสธสมมติฐานดังกล่าวคือ จอห์น ราวล์ส (John Rawls) และ เจอร์เก็น ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) ทั้งสองท่านมองว่าการตัดสินใจทางการเมืองที่ชอบธรรมจะต้องเป็นผลลัพธ์ของการพิจารณาเกี่ยวกับเป้าหมายในท่ามกลาง ผู้กระทำการที่มีเหตุผล เสมอภาคกัน และเป็นเสรี⁴⁵

รากฐานที่สองคือความไม่พอใจกับตัวแบบประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำ ซึ่งมีนักคิดคนสำคัญคือซุมปีเตอร์ นักประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือต้องการปฏิเสธแนวคิดที่มองว่าความนิ่งเฉย (passive) ของมหาชนมีผลดีสำหรับการปกครองแบบประชาธิปไตย⁴⁶ และปฏิเสธแนวคิดที่มองว่าพลเมืองมีสติปัญญาทางการเมืองในระดับต่ำ

ตัวแบบเชิงทางเศรษฐกิจในการอธิบายพฤติกรรมของผู้กระทำทางการเมืองเริ่มได้รับการโอบอ้อมอย่างมากในปี 1971 อันเป็นเวลาที่มีการตีพิมพ์หนังสือชื่อ “ทฤษฎีแห่งความยุติธรรม” (A Theory of Justice) ของราวล์ส ราวล์สคัดค้านลัทธิประโยชน์นิยมอันเป็นฐานความคิดของแนววิเคราะห์การเมืองในเชิงเศรษฐศาสตร์ว่าไม่ให้ความสำคัญกับประเด็นความยุติธรรม ส่วนฮาเบอร์มาสก็ไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจทางการเมืองด้วยการลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่โดยไม่ผ่านการปรึกษาหารือ ฮาเบอร์มาสสนับสนุนให้พลเมืองใช้เหตุผลปรึกษาหารือกันอย่างเสรีและเสมอภาค

⁴⁵ David Estlund, *Democracy* (Oxford: Blackwell, 2002), p. 2.

⁴⁶ John S. Dryzek, “Legitimacy and economy in deliberative democracy” *Political Theory* 29, No. 5 (October 2001): 652.

ฮาเบอร์มาสมองว่าการตัดสินใจทางการเมืองควรรีใช้เหตุผลร่วมปรึกษาหารือแทนที่จะเป็นการนับความชอบมากกว่าหรือผลประโยชน์อย่างเสมอภาคกัน⁴⁷

ฮาเบอร์มาสและรอลส์เป็นนักคิดคนสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อทัศนะของนักประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ความแตกต่างระหว่างรอลส์และฮาเบอร์มาส คือ รอลส์เน้นหลักการที่เป็นเนื้อหาสาระในเรื่องความยุติธรรม สำหรับฮาเบอร์มาสสนับสนุนหลักการที่เป็นเชิงกระบวนการ นอกจากนี้ รอลส์ยังแตกต่างจากฮาเบอร์มาส ในแง่ที่ รอลส์ได้เสนอทางแก้ไขปัญหาในการปรับใช้กระบวนการปรึกษาหารือในประเทศประชาธิปไตยสมัยใหม่ซึ่งมีประชากรเป็นจำนวนมากด้วยการเสนอให้มีการจำกัดประเภทของผู้ที่จะทำการปรึกษาหารือ และ จำนวนโอกาสหรือครั้งที่ทำการปรึกษาหารือ⁴⁸ ทั้งนี้ คาลท์ ก็ได้ใช้ยุทธศาสตร์ในการจำกัดจำนวนคนในการปรึกษาหารือเช่นกัน สำหรับ ฮาเบอร์มาสนั้นไม่ได้กำหนดข้อจำกัดนี้ไว้ เช่นกันกับ เอมี กัทแมน (Amy Gutmann) และ เดนนีส ทมสัน (Dennis Thompson)

ขณะที่คาลท์มองว่าการปรึกษาหารือคือเกณฑ์ประชาธิปไตยในอุดมคติเกณฑ์หนึ่ง⁴⁹ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้คาลท์จึงสนับสนุนให้มีกลุ่มคนที่ทำการปรึกษาหารือว่าสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย⁵⁰ จะเห็นได้ว่า คาลท์ให้ความชอบธรรมกับกลุ่มคนที่ทำการปรึกษาหารือ ส่วน กัทแมน และ ทมสันรวมทั้งนักประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือท่านอื่นๆ มองว่าการปรึกษาหารือเป็นสิ่งที่ให้ความชอบธรรมกับประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม กัทแมน และ ทมสัน รวมทั้งคาลท์ก็ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องความชอบธรรมอันเป็นลักษณะร่วมของแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

สำหรับแนวคิดของกัทแมนและทมสันจากหนังสือ “ประชาธิปไตยและความไม่ตกลงเห็นพ้อง” (Democracy and Disagreement) ได้นำเสนอแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในแบบเชิงกระบวนการและเชิงสาระ ขณะที่กัทแมนและทมสันรับทัศนะของรอลส์โดยการกำหนดเนื้อหาในการปรึกษาหารือโดยการเน้นเรื่องการส่งเสริมความยุติธรรมในสังคม กัทแมนและทมสัน

⁴⁷ David Estlund, *Democracy*, p. 2.

⁴⁸ Colin Farrelly, *An introduction to contemporary political theory* (London: Sage, 2004), p. 152.

⁴⁹ Ibid., pp. 138, 139, 143.

⁵⁰ Robert A. Dahl, *Democracy and its critics* (USA.: Yale University Press, 1989), p. 340.

สันนํ้าเสนอแนวคิดที่เป็นตัวของเขาเองด้วยการเสนอให้เนื้อหาและกระบวนการปรึกษาหารือมีอิทธิพลในการจำกัดกันและกัน และเปิดกว้างให้พลเมืองทั่วไปปรึกษาหารือกันยิ่งกว่าแนวคิดของรอลส์

ผู้ศึกษาเลือกที่จะวิเคราะห์ “ประชาธิปไตยและความไม่ตกลงเห็นพ้อง” เพราะนอกจากหนังสือเล่มดังกล่าวจะเป็นที่กล่าวถึงอย่างกว้างขวางดังจะเห็นได้จากการมี หนังสือรวมบทความที่วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดของกัทแมนและธอมสันไว้พร้อมทั้งการตอบข้อวิจารณ์จากทั้งสองท่านเองแล้ว “ประชาธิปไตยและความไม่ตกลงเห็นพ้อง” นี้ยังน่าสนใจตรงที่ทั้งสองท่านได้ชี้ว่า นักวิชาการที่สนับสนุนประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือแทบทั้งหมดไม่ได้ทำการตรวจสอบอย่างเป็นระบบว่าการปรึกษาหารือมีเนื้อหาสาระอย่างไร ทั้งนี้ก็รวมถึงแนวคิดของคาลล์ด้วย กัทแมนและธอมสันกล่าวว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นการเติมช่องว่างดังกล่าวด้วยการเสนอหลักการเชิงทฤษฎีที่ชี้แนะข้ออภิปรายถกเถียงทางศีลธรรมและความหมายโดยนัยของหลักการดังกล่าวต่อความไม่เห็นพ้องทางศีลธรรมเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

จุดร่วมของการแนวคิดประชาธิปไตยทางเลือกคือการเน้นการขยายพื้นที่ทางการเมืองหรืออำนาจในการตัดสินใจประเด็นนโยบายทางการเมือง แนวทางการนำเสนอทางแก้ไขก็จึงเป็นการเปิดให้พลเมืองหลายฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม นักคิดก็ได้นำเสนอรายละเอียดของแนวทางแก้ไขดังกล่าว รวมทั้งประเด็นอื่นๆ ไว้แตกต่างกัน การศึกษาแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลในฐานะเป็นฐานในการสนับสนุนข้อเสนอทางการเมืองจะทำให้เราเข้าใจแนวคิดของนักคิดแต่ละท่านดียิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถเข้าใจว่าประชาธิปไตยตัวแทนและประชาธิปไตยทางเลือกแตกต่างกันอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดเรื่องธรรมาภิบาลของนักคิดประชาธิปไตยสมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบตัวแทนและประชาธิปไตยทางเลือกในประเด็นธรรมาภิบาล
3. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยสมัยใหม่

---

* หนังสือเล่มดังกล่าวคือ Stephen Macedo, editor, *Deliberative politics : Essays on democracy and disagreement* (New York: Oxford University Press, 1999)

1.3 สมมติฐาน

นักคิดประชาธิปไตยด้วยตนเองมองธรรมชาติมนุษย์ในแง่ลบกว่านักคิดประชาธิปไตยทางเลือก และนักคิดประชาธิปไตยทางเลือกมองมนุษย์ในแง่บวกกว่านักคิดประชาธิปไตยด้วยตนเอง ดังจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบทัศนะของนักคิดทั้งสองกลุ่มนี้ เช่น

1. นักคิดประชาธิปไตยทางเลือกเชื่อมั่นในความสามารถในการใช้เหตุผลของมหาชนมากกว่านักคิดประชาธิปไตยด้วยตนเอง เพราะ

นักคิดประชาธิปไตยด้วยตนเองแบ่งมนุษย์ออกเป็นสองระดับ และมองว่าคนส่วนใหญ่โง่เงา ขณะที่คนจำนวนน้อยมีสติปัญญา แต่นักคิดประชาธิปไตยทางเลือกไม่แบ่งระดับสติปัญญาของมนุษย์ว่ามีความแตกต่างในลักษณะเป็นลำดับขั้น นักคิดประชาธิปไตยทางเลือกทุกท่านยกเว้นคาร์ล ลอมบ์มองว่า การร่วมปรึกษาหารือกันช่วยให้พลเมืองเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาของกันและกันสำหรับคาร์ล แม้เขาจะมองว่าการมีส่วนร่วมไม่สามารถพัฒนาความสามารถทางการเมืองของมนุษย์ แต่เขาเชื่อว่า การศึกษาค้นคว้าและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจะช่วยให้พลเมืองธรรมดาที่มีความสามารถในการตัดสินใจนโยบายทางการเมืองได้ ขณะที่นักคิดประชาธิปไตยด้วยตนเองทุกท่านยกเว้นจอห์น สจ๊วต มิลล์มองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่สามารถพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม จอห์น สจ๊วต มิลล์เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จะให้ผลเป็นการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ได้นั้น การมีส่วนร่วมจะต้องได้รับการชี้นำโดยผู้มีสติปัญญา ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความสามารถในระดับเพียงแค่การติดตามความคิดของผู้มีปัญญาได้อย่างเข้าใจเท่านั้น

2. นักคิดประชาธิปไตยทางเลือกมองธรรมชาติมนุษย์ในแง่ที่ไว้วางใจมากกว่านักคิดประชาธิปไตยด้วยตนเอง เพราะ

นักคิดประชาธิปไตยทางเลือกทุกท่าน ยกเว้น คาร์ล ชีวามนุษย์สามารถควบคุมจิตใจตนเองไม่ให้หลงอำนาจได้หากว่ามนุษย์อยู่ในตำแหน่งที่ครองอำนาจสูงสุด ขณะที่นักคิดประชาธิปไตยด้วยตนเองทุกท่านยกเว้น แฮลมินตัน และจอห์น สจ๊วต มิลล์ มองว่ามนุษย์ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ส่วนแฮลมินตัน และมิลล์นั้น แม้จะมองว่ามนุษย์สามารถควบคุมตนเองได้ แต่มนุษย์ที่มีความสามารถดังกล่าวมีเป็นจำนวนน้อยมาก

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้วิเคราะห์ด้วยตัวอย่างละเอียดของนักคิดประชาธิปไตยต่างๆ จากตัวบท 10 ชิ้น และใช้ตัวบทอื่นๆ และ งานวิพากษ์วิจารณ์ประกอบในการศึกษาวิเคราะห์ ตัวบทหลักได้แก่

1. ประชาธิปไตยตัวแทนคลาสสิก

The Federalist Papers โดย James Madison, Alexander Halminton and John Jay(1787-1788) ทั้งนี้ ผู้ศึกษาวิเคราะห์จากฉบับแปลของโดย สมบัติ จันทรวงศ์และคณะ ซึ่งตั้งชื่อหนังสือเล่มดังกล่าวว่า เดอะเฟเดอรัลลิสต์เปเปอร์ : เอกสารความคิดทางการเมืองอเมริกัน

Essay on Government โดย James Mill(1819-1823)

Consideration on Representative Government โดย John Stuart Mill (1861)

2. ประชาธิปไตยตัวแทนสมัยใหม่

Capitalism, Socialism and Democracy โดย Joseph A. Schumpeter(1943)

Theories of Democracy Revisited I โดย Giovanni Sartori(1987)

Theories of Democracy Revisited II โดย Giovanni Sartori(1987)

3. ประชาธิปไตยทางเลือก

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

Strong Democracy โดย Benjamin R. Barber (1984)

ประชาธิปไตยแบบพหุนิยมรุนแรง

Hegemony and Socialist Strategy โดย Chantal Mouffe และ Ernesto Laclau (1988)

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

Democracy and its Critics โดย Robert A. Dahl (1989)

Democracy and Disagreement โดย Amy Guttmann และ Dennis Thompson (1996)

1.5 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวอย่างละเอียด การวิเคราะห์แนวทฤษฎีทางการเมือง และ วิธีการศาสตร์แห่งการตีความ

1.6 ประโยชน์ในการศึกษา

1. เพื่อประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาเรื่องธรรมชาติมนุษย์และผู้สนใจแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยสมัยใหม่
2. เพื่อให้เข้าใจแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยสมัยใหม่และทฤษฎีต่างๆ ในทางรัฐศาสตร์จำนวนมากที่กำเนิดขึ้นภายใต้บริบทความคิดแบบประชาธิปไตย การเรียนรู้บทเรียนทางความคิดจากประเทศตะวันตกซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของประชาธิปไตยสมัยใหม่ อันจะช่วยให้เข้าใจ อธิบาย และเสนอแนวทางปรับปรุงประชาธิปไตยในปัจจุบันได้ดีขึ้น